

Tančky podľa falošných nôt

Martin Krno

Od ústredných osláv 78. výročia SNP uplynul mesiac, ale v diskusiách na rozličných sociálnych sieťach sa k nim autori neustále vracajú. Samozrejme, uštipačne, do veľkej miery oprávnene kriticky, no neraz si viacerí škúľaví ostrorelci za terč vyberajú práve náš zväz. Hoci sme v tom nevinne.

Treba priznať, že pondelok 29. augusta prežitý v Banskej Bystrici bol nezáživný, až nudný, vrátane príhovorov najvyšších ústavných činiteľov. Kultúrna vložka skôr pripomínala kar ako oslavu štátneho sviatku, pritom v minulosti pestrý program trval prinajmenšom dva dni. Takže vlaňajšie sľuby ministra Jaroslava Naďa o tom, o koľko viac peňazí presunie do Múzea SNP, keď sa dostane pod jeho kuratel, i v tomto prípade stáli na piesku.

Aj v období Covidu bolo na oslavách v Banskej Bystrici veselšie. A nielen to, počas protipandemických opatrení na ne pripustili výrazne viac ľudí ako teraz. Pôvodne sa hovorilo o 200 členoch SZPB v ohradenom areáli, na našu žiadosť to zvýšili, ale iba na 300, napokon sa tam v deň D dostalo 450 ľudí.

Ale stále nešlo o širokú verejnosť. Pre ňu sa mali otvoriť brány až o pol druhej popoludní, keď už vládni politici odídu, aby im nedajbože niektorí nespokojenci nemohli zoči-voči povedať to, čo si myslia. Páni sa však dajako zdržali, tak aj nespokojný ľud musel dlhšie prešlapávať za policajnými zátarasami.

Počiatkové hodnotenia podujatia sotva s poltisícovkou účastníkov (vlni bolo len členov SZPB tisíc) boli chaotické aj preto, lebo vedúci pracovníci Múzea SNP poskytovali rozporuplné informácie. Podľa jedných mali úplne voľnú ruku, od ministerstva obrany nedostali nijaké príkazy, podľa iných inštrukcie boli dosť striktné... No v niečom robili nadprácu.

Napríklad tvrdením, že SZPB nikdy nebol spousoviariteľom osláv. Lož. Ešte v rokoch pred Covidom mnohí naši aktivisti nosili na ruke označenie organizátorov. Teraz z pozvánok zmizlo logo zväzu, vôbec nepozývali našich zástupcov na rokovanie prípravného štábu, až dodatočne sme sa dozvedeli, o čom rozhodli bez odbojárov.

Nedodržala sa tradícia, že na zhromaždení vždy prehovorí aj predstaviteľ SZPB. Namiesto 8. miesta v poradí sme mohli položiť veniec k pomníku až v tretej desiatke, nášho predsedu neposadili ako dosiaľ do prvého radu, no až do desiateho, teda predposledného. Pred nami sedeli predstavitelia všetkých úradov, o ktorých väčšina národa v živote nepočula.

Logicky sa natíska legitímna otázka, či to má za takéhoto prístupu ministerstva obrany zmysel podieľať sa na ústredných oslavách Povstania. Keď im má SZPB robiť iba „krovie“. Nebude rozumnejšie klásť ešte väčší dôraz na spontánnejšie podujatia na miestnej a regionálnej úrovni, kde nachádzame oveľa viac pochopenia ako od súčasnej vlády?

Aj o tom budú v najbližších dňoch rokovať najvyššie orgány nášho zväzu a v máji budúceho roka 18. zjazd.

Pamätník slávnych v Zrkadlovej sieni

Ocenení účastníci matiné Slavín (či ich príbuzní) s P. Sečkárom (druhý zľava), V. Longauerom (vedľa), L. Skrakom (v strede) a M. Krnom (tretí sprava).

Ladislav Skrak, tajomník Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov nezaobmedzene vyjadruje svoje postoje k odkazu národných tradícií a nášmu historickému vývinu. Vedenie SZPB spolu s reprezentáciou Matice slovenskej s podporou magistrátu hlavného mesta SR pristúpil k usporiadaniu matiné Slavín (pamätník slávnych).

Podujatie v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave bolo spojené s odovzďávaním odbojárskych a matičných vyznamenaní viacerým významným osobnostiam. Stalo sa tak predpoludním 6. septembra krátko po ústredných oslavách 78. výročia SNP, ako aj v Roku odkazu štúrovcov organizovanom MS.

Ocenenia tohtoročným jubilantom

Prítomných privítala prvá námestníčka bratislavského primátora Tatiana Kratochvílová. Po štátnej hymne prespievanej Ivanom Ožvátom vyzval predseda SZPB Pavol Sečkár k minúte ticha ako pocte osobnostiam a obetiam historických udalostí. Zdôraznil povinnosť neoceňovať falošné vrstvy západoeurópskych dejín a pripomenul dielo tých, na ktorých sa nepatrí zabúdať.

Ocenenia na základe rozhodnutia Predsedníctva ÚR SZPB z 8. júna 2022 odovzdával spolu s P. Sečkárom tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer. A to žijúcim: vyznamenanie *Za vernosť* herečke Márii Kráľovičovej, *Me-*

dailu M.R. Štefánika I. stupňa akademickej sochárke Kláre Patakiovej a *Medailu brig. gen. Jána Nálepku* jedinej prítomnej herečke Eve Márii Chalupovej.

Vyznamenania in memoriam: *Za vernosť* spisovateľovi, esejistovi Vladimírovi Mináčovi, básnikovi Miroslavovi Váľkovi, publicistovi Romanovi Kaliskému, spisovateľovi a scenáristovi Milošovi Krnovi, svetoznámej románopiske Kláre Jarunkovej a sochárovi Tiborovi Bartfayovi. S výnimkou bývalého ministra kultúry Váľka by mali ostatní v týchto mesiacoch 100 rokov, Válek 95. Súbežne predseda ObIV SZPB Bratislava Martin Krno odovzdal *Medailu k 75. výročiu SNP a Oslobodenia* Ministerstva obrany SR in memoriam všestrannému kultúrnemu organizátorovi Dušanovi Rollovi. Za väčšinu jubilačných prevzali vyznamenania ich priami príbuzní.

Osobné spomienky na umelcov

Matiné, teda kultúrno-spoločenské podujatie, prezentovalo umelecké vystúpenia huslového virtuóza Petra Michalicu s manželkou, Evu Máriu Chalupovú (recitácie z tvorby M. Váľka) a operného speváka Ivana Ožváta. Významnou súčasťou slávnostného stretnutia boli sekvencie, zväčša osobné spomienky venované Mináčovi, Kaliskému, Krnovi, Jarunkovej, Patakiovej a Kráľovičovej.

Bojovník sa priebežne bude vracieť k tejto mimoriadne milej vrstve z nabitého programu. Čitateľom priblíži reflexiu Vladimíra Mináča mladšieho o jeho otcovi,

(Pokračovanie na str. 2)

Slovák národným hrdinom Juhoslávie

Samuel Jovankovič, predseda Spolku Slovákov z Juhoslávie
Foto: archív redakcie

Pred 80 rokmi hrdinská smrť ukončila trnistú životnú cestu jedného z najväčších synov slovenského národa v Juhoslávii Janka Čmelíka, významného organizátora protifašistického hnutia v okupovanej Vojvodine. V novembri 1941 ho fašisti zatkli, mučili, ale nezlomili. V nasledujúcom roku ho ako 37-ročného popravili. Už 25. októbra nasledujúceho roka Čmelíka medzi prvými vyhlásili za národného hrdinu Juhoslávie.

Janko sa narodil v chudobnej slovenskej roľníckej rodine v Starej Pazove 16. novembra 1905. Otec mu zomrel na následky zranení, ktoré utrpel na ruskom fronte 1. svetovej vojny. Ukončil štyri triedy základnej školy a tri triedy večernej poľnohospodárskej školy. Do spoločenského

života sa zapojil ako 18-ročný, keď sa stal členom slovenského roľníckeho spevokolu a čítarne.

Získal si dôveru ľudí

Podieľal sa na zbierke príspevkov na výstavbu Národného domu v rodnom meste. Veľa čítal, zaujali ho naj-

mä hospodárske problémy a osobitne postavenie roľníkov a robotníkov. Nielenže videl spoločenské krivdy v predvojnovnej Juhoslávii, ale svoje vedomosti a schopnosti dal do služieb boja proti nim. Okrem iného sa zasaďoval, aby Slovenská čítareň v Starej Pazove slúžila skutočne ľuďom.

Pôsobil rozvážne a rozhodne, a tým si získaval ich dôveru. Roku 1935 vstúpil do Komunistickej strany Juhoslávie (KSJ), o dva roky sa stal jej tajomníkom pre Staropazovský okres, tajomníkom Slovenskej pospolitej čítarne a pokladníkom vo futbalovom klube Štefánik.

(Pokračovanie na str. 7)

S priateľmi nás spájajú podobné problémy

Martin Krno, foto: autor

Tradičné stretnutie predstaviteľov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov a Českého zväzu bojovníkov za slobodu (ČSBS) sa tentoraz uskutočnilo v srdci SNP 7. a 8. septembra. Českú delegáciu v Banskej Bystrici privítal predseda zväzu Pavol Sečkář a tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer.

Nasledovalo prijatie s pracovnými raňajkami u predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja, rodáka z Telgártu Jána Luntera, ktorý hovoril pozitívne o rozvoji slovensko-českých vzťahov, o svojej práci, ale aj o pozitívnom vzťahu k organizácii odbojárov.

Z Bystrice do Španej Doliny

S príhovorom vystúpil i Bystričan Pavol Sečkář a predseda ČSBS Jaroslav Vodička, ktorý má korene medzi volyňskými Čechmi na Ukrajine. Zoznámili župana o aktuálnej čin-

nosti oboch združení. Na stretnutí sa zúčastnil aj podpredseda BBSK Ondrej Lunter.

Návšteva z ČR pokračovala prehliadkou mestskej pamiatkovej rezervácie, vzápätí nasledoval presun do starej banskej obce Špania Dolina, kde českých kolegov očakávali ďalší členovia predsedníctva ÚR SZPB, vrátane podpredsedov Juraja Drotára a Norberta Lacka.

Obe delegácie položili na námestí vence k pomníku so susedom od akademického sochára Ladislava Ľudovíta Polláka venovaný občanom obce, ktorí za-

hynuli počas Povstania vrátane dvoch detí, a k novému pamätníku na počesť vojakov Rumunskej kráľovskej armády, ktorí padli 3. apríla 1945 pri oslobodzovaní tohto kúta Slovenska.

Andrej Sitár z organizácie Banické bratstvo Herrengrund sprevádzal hostí po jedinečnom Múzeu medi, ktorý sa nachádza v budove, kde bola počas SNP poľná nemocnica.

Obec naberá nový dych

Na spoločnom zasadnutí sa funkcionári navzájom pomerne detailne informovali o zložitej postavení oboch zväzov v spoločnosti za súčasných pravícových vlád a medzinárodnej situácie skomplikovanej vojnou na Ukrajine.

Sečkář a Longauer odovzdali zväzové vyznamenania viacerým

Predseda ČSBS Jaroslav Vodička vyznamenáva bývalého partizána Karola Kumu. foto: Ioannis Sideropoulos

zástupcom ČSBS. Naopak, Juraj Drotár a bývalý partizán Karol Kuna prevzali z rúk Jaroslava Vodičku ocenenie *Križ za zásluhy*.

Podvečer medzi odbojárov zavítala viacnásobná starostka obce Martina Wilhelmerová, mimochodom neter Viliama Longauera. Podotkla, že kedysi prekvitajúca Špania Dolina má dnes iba dve

stovky obyvateľov, no miestna ZO SZPB registruje až 50 členov.

Dedinka v malebnom prostredí nízkotatranského masívu však naberá nových dych. A to najmä vďaka chalupárom, zväčša s rodinnými koreňmi v tejto obci, ktorí zrenovali desiatky pôvodne banických domčekov pod drobnohľadom pamiatkarov.

Tridsať rokov Ústavy SR

(zlavy) Člen ÚR SZPB, v roku 1992 podpredseda Slov. nár. rady Peter Weiss počas príhovoru pri Pamätníku Ústavy SR v Senci, podpredseda SZPB N. Lacko, člen ÚR SZPB a Klubu voj. výsadbárov SR M. Dubeň, prezident Slov. let. zväzu gen. M. R. Štefánika I. Koblen.

Ján Rohár

Miestny odbor Matice slovenskej v Senci si každoročne pripomína prijatie základného zákona nášho štátu pri jedinečnom pamätníku Ústavy SR pred mestským úradom. Tohto roku na jubilejné, 30. výročie prevzalo iniciatívu zorganizovať spomienku na prijatie Ústavy SR mesto Senec.

Na slávnostnom kladení vencov sa zúčastnili aj predstavitelia SZPB na čele s podpredsedom Norbertom Lackom a členmi ÚR Ľubomírom Dubeňom a Petrom Weissom, ktorý vo svojom príhovore zdôraznil, že vrcholom emancipačných snáh každého národa je mať vlastný štát. A to znamená mať aj ústavu, ktorá dáva všetkým občanom pravidlá, podľa ktorých sa majú správať.

„Mal som to šťastie, že som mohol byť ako poslanec súčasťou historickej chvíle, keď sa SNR uznášala na ústave a neskôr viesť aj prvú schôdzu NR SR v januári 1993. Vtedy som precítil, čo je to zodpovednosť za štát, ale aj čo to je vlastenectvo,“ vyhlásil s tým, že súčasťou vlastenectva je úcta a rešpekt zákonom a Ústave SR.

Na podujatí sa zúčastnili aj členovia a sympatizanti SZPB v Senci a Bernolákove. S príhovorom vystúpila aj prednostka okresného úradu v Senci Katarína Sowinská a tajomník MS Peter Schvantner. Ten sa zameral na historický vývoj Slovenska až po prijatie ústavy, pričom nezabudol ani na nedávne 78. výročie SNP. Na záver upriamil pozornosť prítomných na to, že zvrchovanosť a samostatnosť nie sú samozrejmosťou.

Prvého septembra sa konalo aj slávnostné zasadnutie NR SR pri príležitosti 30. výročia prijatia Ústavy SR. Zúčastnili sa na ňom nielen najvyšší ústavní činitelia, ale aj vedúce osobnosti minulého politického života. Na jednom podujatí sa tak stretli súčasní i minulí vrcholoví predstavitelia, vrátane bývalých premiérov Vladimíra Mečiara, Jána Čarnogurského, Mikuláša Dzurindu, Roberta Fica, Petra Pellegriniho či Igora Matoviča. Na oslave nechýbal ani Peter Weiss.

Pamätník slávnych v Zrkadlovej sieni

(Dokončenie zo str. 1)

rozhovor editorky Nového slova Oľgy Gárikovej s Martinom Krnom, úvahy prof. Jozefa Leikerta o Kaliskom a Patakiovej, výtvarníčky Dany Zacharo-

vej o matke Jarunkovej, Kráľovičovej syna Mira Procházku atď. K osobnosti Mináča sa z hľadiska jej tradícií vyjadril aj predseda MS Marián Gešper.

V druhej protokolárnej časti mati-

né, ktoré moderoval tajomník MS Peter Schvantner, zverejnili rozhodnutie Matice udeliť ocenenie akad. sochárke Ľudmile Cvengrošovej, akad. maliarkam Zuzane Hložníkovej a Márii Molčanovej, Ing. arch. Klementovi Trizuljakovi, propagátorovi slovenskej kultúry v za-

hraničí Stanislavovi Vallovi a hudobníkovi Petrovi Michalicovi. Mimoriadnu cenu dostal predseda SZPB Pavol Sečkář „za dlhodobú spoluprácu s MS, šírenie jej dobrého mena a zachovávanie pamiatky protifašistického odboja na Slovensku“.

(Autor článku pripravil a moderoval toto podujatie.)

V Budapešti zazneli výzvy na obranu demokracie

Ulrich Schneider, generálny tajomník FIR

Maďarská metropola hostila 27. augusta zasadnutie predsedníctva Medzinárodnej federácie účastníkov odboja (FIR). Na ňu nadviazala medzinárodná konferencia organizovaná Maďarským zväzom odporu a antifašistov (MEAS).

Zišli sa tu odbojári aj z Belgicka, Grécka, Chorvátska, Nemecka, Srbska, Talianska a hostiteľskej krajiny. Slovensko zastupovali predseda SZPB Pavol Sečkář a vedúci koordinačného oddelenia zväzu Jozef Ťažký. Z domácich hostí spomeňme aj predsedu maďarskej organizácie Amnesty International Dávida Víga, Imreho Lebovicsa, ktorý prežil holokaust, či šéfa Odborového zväzu pracovníkov v baniach a energetike Ferenca Rabiho.

Odsúdili politiku ochudobňovania zraniteľných

Konferencia sa konala na desiate výročie smutnej udalosti, keď vtedajšieho predsedu MEAS Vilmosa Hantiho napadli 15 zamaskovaní pravícoví extrémisti. Tí vulgárne a fyzicky dali najavo odpor proti antifašistickým hodnotám. Dodnes identifikovali siedmich z nich.

Účastníci podujatia odsúdili negatívne prejavy premiéra Viktora Orbána proti migrantom, Židom, Rómom, homosexuálom a iným menšinám. Zdôraznili, že politika ochudobňovania zraniteľných do-

spela v Maďarsku do tej miery, že hľadanie príčiny ich ťažkej situácie, najmä prostredníctvom prevahy vládných médií a propagandy sa zvažuje na vyššie uvedené skupiny.

Nezabudli ani na súčasné zneuctovanie pomníkov pripomínajúcich oslobodenie jednotlivých štátov od barbarského nacizmu a postavili sa proti prvoplánovému ničeniu pamätníkov spojených s Červenou armádou, ktorého sme svedkami v posledných mesiacoch v Pobaltí.

Varovanie pred privatizáciou zdravotnej starostlivosti

Vyzvali na aktivizáciu jednotlivcov ochotných brániť demokraciu, slobodu, politické a sociálne práva všetkých ľudských bytostí. Podstatné je, aby sa viedol dialóg a zabránilo sa podobným devastačným aktivitám.

Záverom vyzvali ľudstvo, aby odmietlo klamlivé, populistické a extrémne pravícové sľuby o jednoduchých riešeniach zložitých otázok dneška, a politických lídrov na naplnenie skutočných výziev, ktoré sú reálnym ohrozením našich životov. Patrí medzi ne ochudobňovanie, hlad, zanedbávanie zmeny klímy a environmentálnej politiky. Tá z rodín robí klimatických utečencov.

Účastníci konferencie varovali pred bezhlavou privatizáciou zdravotnej starostlivosti, ktorej výsledkom sú milióny ľudí bez adekvátnej starostlivosti, problémy spojené so zlým zdravotným stavom a epidémiou. Vyjadrili tiež ľútosť nad nekompetentnými zmenami v historickom, literárnom a kultúrnom vzdelávaní v jednotlivých štátoch.

Ulrich Schneider počas príhovoru k účastníkom podujatia v Budapešti. foto: Duna Péter

Pamätný deň holokaustu a rasového násillia

Branislav Balogh

V Bratislave sa 9. septembra na Rybnom námestí uskutočnil pietny akt za obeť holokaustu a rasového násillia. Na mieste, kde do roku 1969 stála neologická synagóga, si ich pamiatku uctil aj podpredseda ÚR SZPB Norbert Lacko.

Veniec kládol s partizánkou Annou Bergerovou a tajomníčkou ObV SZPB Bratislava Katarínou Frišovou. Nechýbala ani Ľudia, ktorí prežili holokaust, odbojáři, najvyšší ústavní činitelia, zahraniční diplomati či predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí Richard Duda.

Vzdelávať treba všetky generácie

Lacko zdôraznil dôležitosť boja proti rasizmu a xenofóbii

aj týmto spôsobom: „V poslednom ročníku súťaže žiackych prác sa aj SZPB zamerl na tému holokaustu a rasového násillia. Veľký význam na vzdelávaní všetkých generácií v tomto ohľade má Múzeum holokaustu v Seredi, aktivity ÚZ ŽNO a, samozrejme, i naše.“

Prezidentka Zuzana Čaputová podčiarkla, že holokaust bol tragédiou desiatok tisíc občanov, od vedcov cez úradníkov až po robotníkov, ktorí mohli byť

osožní pri budovaní a rozvoji povojnovej republiky: „Neznášanlivosť, ktorá tomu predchádzala, sa dnes vracia. Pre spoločnosť a štát je nebezpečné tolerovať šírenie strachu a nenávisť, nevraživosť a pohrdanie. Zlu nesmieme ustupovať a demokraciou musíme brániť.“

Proti nenávisťi a neznášanlivosťi

Predseda NR SR Boris Kollár odsúdil genocídu Židov, nazval ju čiernou škvrnou našej histórie. Apeloval: „Nikdy by sme nemali zabúdať na ľudskosť. Mala by byť zakorenená v našej podstate.“ Veľvyslanec štátu Izrael

Delegácia SZPB (Anna Bergerová vľavo) položí veniec so zástupkyňou úradu verejného ochrancu práv, ktorého koalícia odmieta vymenovať.

foto: autor

na Slovensku Eitan Levon pripomenul, že nesmieme zabudnúť na to, čo holokaust spôsobil.

Richard Duda vyjadril nádej, že sa múdre a rozvážne slová najvyšších predstaviteľov štátu prejavia i v politickom smerovaní krajiny. Spoločne si želajú

me, aby sme si v budúcnosti na tomto námestí spolu každoročne dôstojne pripomenuli minulé obeť zvrhého režimu a konštatovali, že tí, ktorí s ním sympatizujú, sú zanedbateľnou a odmietanou menšinou na okraji záujmu spoločnosti.

Ani v Žiline nezabúdajú

Lidia Ovseníková, tajomníčka ObV Žilina

Pamiatku obeť holokaustu si pripomenuli v Žiline 9. septembra predpoludňím pietnym aktom pri symbolickom pamätníku *Cesta bez návratu*, kde v roku 1942 ľudáci zriadili zberný tábor na deportáciu židovských občanov z celého Slovenska do nacistických koncentračných a vyhladzovacích táborov v Nemeckej ríši.

Prítomný bol veľvyslanec Izraela na Slovensku Eitan Levon spolu s deťmi Arieha Kleina z Jeruzalemu, čestného občana Žiliny, ktorý vďaka pomoci tunajších ľudí prežil holokaust. Na pietnom akte sa zúčastnili primátor krajského mesta Peter Fiabane, predsedníčka Žilinského samosprávneho kraja Monika Jurinová, členovia židovskej obce spolu s jej predsedom Pavlom Franklom a študenti Základnej školy Bánová.

Delegáciu odbojárov viedol podpredseda ÚR a predseda ObV SZPB Žilina Juraj Drotár. Spomienkové stretnutie pripravilo mesto v spolupráci s miestnou židovskou náboženskou obcou.

Veľvyslanec Izraelu (štvrtý sprava), predsedníčka ŽSK (piata sprava), primátor Žiliny (tretí sprava), podpredseda SZPB (druhý sprava) a vedúci delegácií.

foto: MsÚ Žilina

Hudba má silu spájať

V Múzeu holokaustu v Seredi si pamätný deň holokaustu pripomenuli koncertom vážnej hudby. Zúčastnil sa na ňom aj člen ÚR SZPB Ivan Pasternák, ktorý sám prenasledovanie Židov na Slovensku ako malé chlapča zažil.

„Holokaust som prežil vďaka láske rodiny Havlovcov. Pre mamičku bolo najbolestivejšie to, keď musela v októbri 1944 odprevať vlastných rodičov k vlaku, ktorým ich z Prešova deportovali. Následne sa po nich zľahla zem,“ povedal pre Bojovník a RTVS.

Predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí Richard

Duda zdôraznil význam politickej reprezentácie pre spravovanie Slovenska a vyzval na podporu inštitúcií, „ktoré sa snažia o vzdelávanie a kultivovanie všetkých generácií na Slovensku“.

Na koncerte sa zúčastnil podpredseda NRSR Gábor Grendel, diplomati, naši členovia a vyše sto ďalších hostí a priateľov Múzea holokaustu v Seredi.

Elektrizujúci koncert predviedol pod taktovkou famózneho Jacka Martina Händlera orchester Bruna Waltera. Zazneli skladby Bacha, Mozarta či Vivaldiho. Ukázal silu hudby spájať, poľudšťovať a univerzálnym jazykom kultivovať naše srdcia. (bb)

Zakážme pamätníky venované zločincovi

Martin Korčok, vedúci Múzea holokaustu v Seredi

Nevyhnutnou súčasťou boja proti antisemitizmu je vzdelávanie. V súčasnosti máme vládu, ktorá sa v roku 2021 ospravedlnila a vyjadrila ľútosť za prijatie tzv. židovského kódexu. Na druhej strane stále na Slovensku existuje ulica, pamätné tabule a busty venované zločincovi z obdobia druhej svetovej vojny.

Žiaci sa učia v školách o (vraj) osobnostiach, ktoré v období holokaustu ťažko morálne zlyhali, často bez toho, aby boli o ich činoch informovaní. Busty, pamätníky a hroby týchto zločincov navštevujú aj predstavitelia niektorých politických strán. Mnohí ľudia, najmä mladí, zápasia s hodnoto-

vou dilemou. Ako sa postaviť ku kontroverznej historickej osobnosti, ktorú si zrazu uctí súčasný politik či cirkevný predstaviteľ a následne to nekriticky odvysielala televízia.

Kým jednoznačne nepomenujeme zločincov a legislatívne nezakážeme ich uctievanie, ťažko sa pohne v boji proti antisemitizmu, rasizmu a xenofóbii. Pritom práve to by si zaslužili obeť holokaustu. Pomohli by sme tým aj mladej generácii v jej hodnotovej orientácii.

Dosiaľ nám neostáva iné len intenzívne vzdelávanie, aj v spolupráci s tými, čo prežili holokaust. Príspevom k tomu zo strany kolektívu nášho múzea je od marca tohto roku 287 zrealizovaných vzdelávacích programov pre 10 548 študentov a pracovníkov špecifických profesií.

(podľa FB M. Korčoka z 9. a 12. septembra 2022)

O susedoch, na ktorých sa nezabúda

Branislav Balogh

Jedným z významných podujatí venovaných spomienke na obeť holokaustu je projekt *Nezabudnutí susedia*. Ide o súbor spomienkových stretnutí v mestách po celom Slovensku organizovaných v rovnaký čas v Pamätný deň holokaustu a rasového násillia.

Iniciátorom sa stal predseda banskobystricko-zvolenskej židovskej náboženskej obce Jozef Klement s manželkou Evou. Úsilím organizátorov bolo, aby sa takáto spomienka neuskutočnila iba oficiálnym spôsobom a vo veľkých mestách (Bratislava, Zvolen), ale hoci aj v malej a skromnej podobe na čo najväčšom počte miest, odkiaľ pred 80 rokmi Židov deportovali. Podobne ako na Jom ha-šo' a (Deň pamiatky na holokaust a hrdinstvo, tento rok 28. apríla) v Izraeli. sa 9. septembra o 10. hodine na 64 miestach Slovenska rozozvučali sirény a zvony. Celoslovensky sa spomienka prvý raz konala v minulom roku.

Spoločne s Klementom organizátori pripravili príhovory osobností, modlitbu za obeť Kadiš a čítanie mien obeť holokaustu. Súčasťou podujatí bolo aj zapálenie sviečok a položenie symbolických kamienkov, prípadne ďalšie spomienkové podujatia.

Vlani sa spojili s evanjelickou cirkvou a. v. na Slovensku. S dôverou si totiž uvedomovali, že evanjelickí farári a občania tohto vierovyznania stáli v prvých radoch medzi tými, čo sa počas 2. svetovej vojny snažili o schovávanie a záchranu prenasledovaných židov. Tento rok sa v rámci rozvoja medzináboženského dialógu spojili s Rímsko-katolíckou cirkvou.

Po minúte ticha zazneli slová prežívanej holokaust Evy Mosnákovej, následne príhovor predsedu Konferencie biskupov Slovenska Stanislava Zvolenského, bratislavského rabína Barucha Myersa a následne zástupcovia cirkví, samosprávy a hostia prečítali po desať mien obeť nacistickej likvidácie Židov. Zaznelo tak spolu 70 priezvisk, následne aj desať mien slovenských občanov, ktorí sa neváhali postaviť zlu a prispeli k záchrane desiatok životov.

V Humennom sa spomienkové podujatie *Nezabudnutí susedia* uskutočnilo v centre voľného času už 8. 9. 2022 za účasti až 400 žiakov a študentov.

foto: MsÚ Humenné

Vyznamenania odbojárom a zaslúžilým aktivistom SZPB (2)

Branislav Balogh

Dvaja ministri obrany – Peter Gajdoš a Jaroslav Nad’ – na návrh orgánov SZPB ocenili účastníkov odboja a viacerých zaslúžilých členov a funkcionárov zväzu pamätnou medailou k 75. výročiu víťazstva nad fašizmom. Žiaľ, kvôli pandémie sa odovzdávanie vyznamenaní natiahlo na dva roky. Osobnosti SZPB na miestnej a oblastnej úrovni si však zaslúžia, aby sme na nich nezabudli. V 17. čísle Bojovník priniesol krátky prehľad o slávnostných podujatiach, na ktorých si medailu prebrali. Dnes v ňom pokračujeme.

Košice V Košiciach sa slávnostné odovzdávanie uskutočnilo v predvečer 105. výročia bitky pri Zborove 1. júla 2022. V reprezentatívnych priestoroch veľkej zasadacej siene Historickej radnice mesta Košice privítala prítomných námestníčka primátora Lucia Gurbáľová. V mene ministra obrany ocenenia odovzdal Richard Zimányi. Pozvanie prijal predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí Richard Duda, riaditeľ úradu Košického samosprávneho kraja Boris Bilčák, predsedníčka OblV SZPB Košice Monika Gergelová, predseda ZV SR Klubu Košice mjr. v. v. Jaroslav Petö, zástupcovia ŽNO Košice a OO JDS Košice. Ocenení účastníci národného boja za oslobodenie Michal Beňák, Dušan Harich, Helena Gregorová (väzenkyňa KT), Ivan Kočan, Eva Skljarszká (väzenkyňa KT) Oskar Winkler (na fotografii, väzeň KT). V rámci programu zahrali žiaci ZUŠ z Košíc skladby klasickej hudby a po ňom nasledovala čaša vína.

foto: ŽNO Košice

Trenčín V Trenčíne sa odovzdávanie medailí uskutočnilo 28. 8. 2021 v budove Posádkového klubu Trenčín. Medaily odovzdali Lubica Fúsková a Richard Zimányi, obaja z MO SR. Ocenení boli účastníci národného boja za oslobodenie Nora Guttmanová, Július Kusý, Mária Mištinová, Pavol Mička a Štefan Šteflovíč. Minister obrany ocenil medailou aj dlhoročnú prácu funkcionárov MUDr. Miroslava Malaya, Ing. Miroslava Ondráša a Ing. Vierošlava Pelecha.

foto: MO SR

Ružomberok Slávnostné odovzdávanie medailí sa uskutočnilo 5. októbra 2021 na Mestskom úrade v Ružomberku za účasti primátora Igora Čombora. Ocenenie v mene ministra obrany odovzdali Lubica Fúsková a Richard Zimányi. Pamätná medaila bola udelená účastníkom národného boja za oslobodenie: Jele Ďuriškovej, Pavlovi Janigovi, Albínovi Jánošovi (prevzal osobne), Jánovi Katrenčiakovi, Jaroslavovi Prokopovi (prevzal osobne), Branislavovi Thurskému, Anzelme Vlnieškovej. Pamätnou medailou boli taktiež ocenení funkcionári Obl. org. SZPB Ružomberok: predseda OblV Róbert Fajta, František Kajan (ZO Liptovská Lúžna), Marek Kuchta a Ján Mihál (ZO Dolný Kubín).

foto: MsÚ Ružomberok

Trebišov Odovzdávanie pamätných medailí sa uskutočnilo na Mestskom úrade v Trebišove 30. júna 2022. Na pôde mesta ocenených a hostí privítal prednosta MsÚ Trebišov Peter Sovák. Ocenenia odovzdal Richard Zimányi a v mene OblV SZPB Trebišov sa prihovril predseda Milan Urban. Ocenenou účastníčkou národného boja za oslobodenie bola Anna Petrovská. Minister udelil medailu aj funkcionárom z Obl. org. Trebišov Jozefovi Fedorovi a Ladislavovi Lippaiovi.

foto: A. Gergely

Rimavská Sobota V Rimavskej Sobote sa slávnostné odovzdávanie na mestskom úrade uskutočnilo 16. marca 2022. Delegáciu MO SR tvorenú Lubicou Fúskovou a Richardom Zimányim, ako aj účastníkov privítal viceprimátor mesta Jozef Tóth. Ocenení boli účastníci národného boja za oslobodenie: Pavel Antal, Ivan Hoffman, Artúr Szobonya, Jozef Špitál, Kornélia Wirtschafterová. Okrem nich boli ocenení aj funkcionári Oblastného výboru SZPB: Ivan Gecko, Koloman Migra, Júlia Segečová a Ružena Štulajterová. Za oblastný výbor bol prítomný predseda Štefan Baláž a tajomníčka Mária Velechová. V ten istý deň odovzdali medailu aj v Hnúšti, vojnovému veteránovi Jánovi Štefánikovi.

foto: S. Baláž

Bratislava V Duklianskych kasárňach v Bratislave sa 11. júla 2022 uskutočnilo odovzdávanie pamätných medailí k 75. výročiu SNP a koncu 2. svetovej vojny z Bratislavského kraja na ministerstve obrany 11. júla 2022. Ocenenie prevzala štvrtina ocenených, odovzdanie zvyšných medailí zabezpečí OblV Bratislava. Zľava: pracovníci MO SR Martin Jakál, Lubica Fúsková, účastníci národného boja za oslobodenie Hana Beníková (za otca Jána Beníka), Justína Borotová (za manžela Jána Borotu), Eva Matiašková (za matku Annu Lovičovú), Lydia Piovarcsyová (preživšia holokaust) a funkcionári SZPB predseda OblV Martin Krno a Igor Schmidt, dlhoročný správca registratúrneho strediska SZPB a archivár.

foto: J. Neubauer

Piešťany Laureátom z Obl. org. SZPB Piešťany odovzdali ocenenie 19. júla 2022 v budove Okresného úradu v Piešťanoch. OÚ Piešťany reprezentoval vedúci odboru krízového riadenia Miroslav Sluka. Ministerstvo obrany bolo zastúpené Richardom Zimányim, ktorý medaily odovzdal. Prítomným sa okrem neho prihovril viceprimátor Michal Bezák a vzácny hosť predseda Trnavského samosprávneho kraja Jozef Viskupič. Ocenení účastníci nár. boja za oslobodenie: Viera Bedrnová (pomocníčka partizánov, prevzala osobne), Anna Boorová, Monika Lietavová (väzenkyňa KT, prevzala osobne), Tibor Urbánek, Alžbeta Zollerová (pomocníčka partizánov, prevzala osobne). OblV reprezentovali predsedníčka ZO Piešťany 2 Hložková (na fotografii druhá zľava), predsedníčka ZO Prašník Božena Mocková a predseda revíznej komisie OblV Piešťany Ľubomír Pastucha. Židovskú komunitu reprezentoval Karol Ambra a zastúpenie mala aj OO JDS Piešťany.

foto: L. Grinaj

Životný príbeh obetavého bojovníka

Štefan NOVÁK, tajomník ZO SZPB Dolný Kubín
Foto: archív autora

MVDr. Jaroslav Prokop sa narodil v Dolnom Kubíne 1. septembra 1925, kde prežil svoje detstvo a celý svoj život. Jeho otec bol pôvodom Čech a po absolvovaní a dokončení vysokoškolských štúdií vo Viedni a Brne sa dostal na Oravu do Dolného Kubína ako zverolekár. Tu si našiel svoju životnú partnerku, s ktorou sa vzali. Po dvoch rokoch sa im narodil syn Jaroslav a o osem rokov neskôr syn Miloš.

Rodina Jaroslava Prokopa, najmä jeho otec, bola už pred 2. sv. vojnou vystavená tlaku ľudákov. Ako malý, 12- či 13-ročný chlapec, trávil Jaroslav prázdniny u svojho strýka v českom Žatci, kde sa stretol s nepriateľskými prejavmi a názormi sudetských Nemcov, ktorí nemali radi Čechov a on nemal rád ich. Tu sa dostal aj do konfliktu s členmi Hitlerjugend, na ktorých pokrikovali protineemecké heslá.

Ťažký rok 1939

Už tieto zážitky dospelujúceho chlapca naznačovali, že celospoločenské napätie v štáte sa bude riešiť väčším konfliktom. Ani v jeho rodnom Dolnom Kubíne nebola situácia pokojná. Česká menšina to na Slovensku mala stále ťažšie a najmä po vzniku Hlinkovej gardy bolo nepriateľstvo proti nim ešte výraznejšie.

Nový rok 1939 priniesol pre Jaroslava a jeho rodinu len utrpenie. Hneď na začiatku roka mu umrel otec. Našli ho mŕtveho za nevyšetrených okolností. V marci došlo k rozbitiu Československej republiky. Jeho strýka zatkli za podporu študentských protestov v Prahe. Z väzenia sa už nedostal. V Dachau ho v roku 1943 fyzicky zlikvidovali.

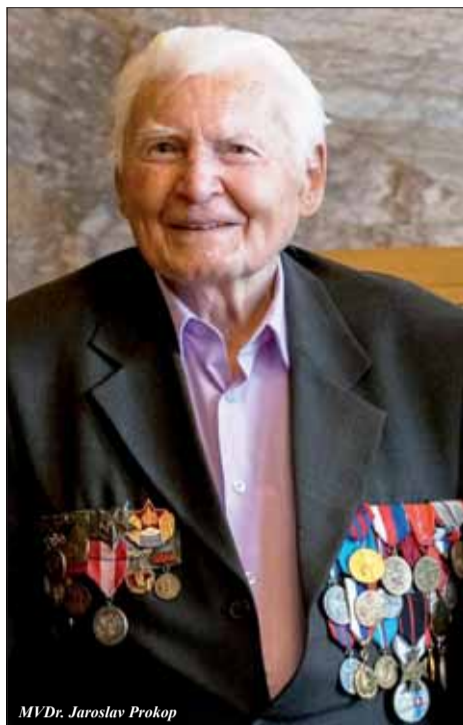
Chlapec v odboji

Keď sa Jaroslav chystal osláviť svoje 14. narodeniny, vypukla 2. svetová vojna, fašistické Nemecko napadlo Poľsko. Aj cez Dolný Kubín tiahli nemecké vojská s bojovou technikou na Poľsko. Jaroslav sa zapájal do záškodníckych akcií proti nim. Evanjelická mládež v našom meste mala svoj tajný spolok, ktorého členom bol aj Jaroslav.

Ako chlapci bojovali proti ľudákom, ktorí sa po vzniku vojnového Slovenského štátu rozťahovali ešte viac. V noci proti nim vykonávali diverzné akcie. Strhávali ich plagáty a písali na nich rôzne hanlivé heslá a karikatúry. Jeho postoj k vtedajším štátnym pomerom bol jasný. Ako študent dolnokubínského gymnázia v skupine mladých študentov jasne prejavoval svoj odpor proti nemeckému nacizmu a jeho domácim prisluhovačom. Nemalú zásluhu na názorovom formovaní mladého človeka mal v tom období profesorský zbor.

Do Povstania medzi prvými

Jaroslav ešte nestihol dovŕšiť 18 rokov a už pomáhal svojmu starému otcovi pri prevádzaní utekajúcich väzňov z poľských koncentračných táborov a vojnových zajatcov, ktorí utiekali z obsadeného Poľska cez sever Oravy na juh Slovenska. Od nich sa dozvedel o nacistických zverstvách, ktoré páchali. Chcel ale vykonať ešte viac.

MVDr. Jaroslav Prokop

Slovenské národné povstanie vypuklo presne tri dni pred jeho 19. narodeninami. Vtedy Revolučný okresný národný výbor v Dolnom Kubíne vyhlásil mobilizáciu a mladý Jaroslav Prokop sa okamžite prihlásil v dolnokubínskych kasárňach medzi prvými ako branec na pomoc SNP.

Stretnutie s gen. Viestom

Po vyzbrojení ho hneď v prvých akciách nasadili ako pomocníka guľometčíka a bojoval v okolí Hruštína, kde sa zo severu od Poľska približoval nemecký konvoj. Po vyše mesačnom obrannom boji už nedokázali odolávať nemeckej presile, ktorá bola výrazne lepšie vyzbrojená a museli ustúpiť.

Trojica kamarátov sa rozhodla odísť z Oravy do centra povstaleckého územia do Banskej Bystrice. Po ústupe povstalcov na Donovaly bola nálada vojakov sklňujúca. Povstanie bolo potlačené a väčšina vojakov prešla na partizánsky spôsob boja. Na Donovaloch sa stretol s generálom Viestom. Dobre si pamätá jeho slová: „Chlapci, situácia nie je dobrá, ale kto chce, môže ísť so mnou v ústrety nášmu generálovi Svobodovi a slávnej Červenej armáde. Ale počítajte so smrťou!“ Troj kamarátom nebolo treba viac hovoriť a boli rozhodnutí pripojiť sa k nemu. Po prvých kilometroch ťažkého pochodu chrbtom Nízkyh Tatier, na Prašivej stretli oddiel Jegorova a trojica kamarátov sa rozhodla pridať sa k nim.

Partizánom do oslobodenia

Jeho ďalšia bojová cesta ho priviedla k neďalekej Korytnici, kde sa zapojil do ťažkých bojov a len zázrakom sa niekoľkým partizánom podarilo uniknúť z pripravenej pasce. Nie nemeckej, zradili ich domáci prisluhovači okupantov. S bojovými druhmi sa rozhodol prejsť na Oravu, kde sa pridal k oravsko-liptovskej partizánskej skupine Signál, v rámci ktorej sa aktívne podieľal na prieskume a diverznej činnosti proti nemeckým jednotkám. Napokon spolu s Červenou armádou vkročili v skorých ranných hodinách 5. apríla 1945 do Dolného Kubína.

Hneď po vojne bol jedným zo zakladajúcich členov Zväzu partizánov. V období od 22. septembra do 19. októbra 1947

sa zúčastnil na boji proti banderovským bandám.

Obeť nenávisti v 50. rokoch

Po vojne sa absolvent gymnázia rozhodol študovať na univerzite v Brne, kde promoval ako čerstvý zverolekár. Hoci dostal ponuku pokračovať v Košiciach, kde sa zakladala nová fakulta, v akademickej dráhe, rozhodol sa ísť domov, na Oravu, kde si v roku 1956 v svojom rodisku založil rodinu.

Ani Jaroslav Prokop sa nevyhol koncom 50. a začiatkom 60. rokov nepravdivému udavačstvu zo strany neprajníkov, že ako „protisocialistický živel“ sa do Povstania zapojil len zo zisťných dôvodov a vypočítavosti. Hrozilo mu dvojročné väzenie. Ale vďaka svedectvu bývalého veliteľa, komisára partizánskeho oddielu Signál majora Černycha – Lučenka, ho omilostili.

Držiteľ vysokých ocenení

Za zásluhy v odboji neskôr získal mnoho vyznamenaní pri príležitosti výročí SNP a víťazstva nad fašizmom. Ostatné vyznamenanie dostal pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom 8. mája 2018 pri pamätníku na hranici Slovenska a Česka na Makove z rúk prezidenta SR Andreja Kisku, ktorý udelil štátne vyznamenanie ôsmim priamym účastníkom protifašistického odboja z oboch našich republík. Išlo o medailu Za významné zásluhy o rozvoj vlasti, obrany a bezpečnos-

ti Slovenskej republiky. Slávnostný akt sa uskutočnil pri pamätníku 1. československej partizánskej brigády Jána Žišku za účasti významných politických a štátnych predstaviteľov oboch republík.

Prednávnom dostal aj pamätnú medailu ministra obrany SR k 75. výročiu SNP a skončenia 2. svetovej vojny. Koncom roka 2019 ho za zásluhy a angažovanosť ocenili ako Osobnosť Žilinského samosprávneho kraja.

Neúnavne medzi žiakmi a študentmi

Napriek vysokému veku bol až do vypuknutia pandémie Covid-19 aktívnym člen SZPB, ktorý sa veľmi rád zúčastňoval na besedách so žiakmi a študentmi škôl z Dolného Kubína, aj v regióne hornej Oravy a odovzdával im svoje autentické spomienky na historické udalosti z obdobia 2. sv. vojny a SNP.

Ba i dnes, napriek zdravotným obmedzeniam sa naďalej aktívne v rámci možností zúčastňuje na spomienkových stretnutiach a oslavách pri príležitosti významných výročí u nás. Svojim prístupom je príkladom prínosného člena našej ZO i jej ostatným, mladším členom.

Preto mu pri príležitosti jeho 97. narodenín výbor a ostatní členovia ZO SZPB ďakuje za jeho aktívnu prácu v SZPB a osvetu medzi mládežou a praje mu hlavne pevné zdravie a ešte veľa príjemných chvíľ v kruhu rodiny a priateľov. Ku gratulácii sa pripája OblV SZPB Ružomberok na čele s Róbertom Fajtom.

MINISTERSTVO NÁRODNEJ OBRANY

Čj.: 673/33-Pr-143-1947.

Vec: Priznanie charakteru čs. partizána.

Prilohy: 1.

Od kolkovného oslobodené podľa § 8, zák. č. 34 zo dňa 11. febr. 1946, ktorým sa vymedzuje pojem čs. partizána.

Potvrdenie

Ministerstvo národnej obrany potvrdzuje, že pán — **prokopexbtxoxo**
Jaroslav Prokop

nar. dňa **1.9.1925** v obci **Dol.Kubíne**
okres **Dolný Kubín** zem **Slovensko**
domov. prisl. do **Dol.Kubín** okres **Dol.Kubín**
zem **Slovensko** je v smysle § 1. zákona č. 34/1946 Sb. z. a n.

československým partizánom

Charakter čs. partizána (udobudot/dla) službou v partizánskej jednotke
S i g n á l

kde zastával(a) funkciu **vel.družstva**
Jako služobná doba započíta sa doba v part. jednotke **Signál**
od **29.8.1944** do **4.4.1945** a v part. jednotke
celkom — rok **7** mesiac **7** dní.
MNO súčasne vydáva menovanému partizánsky preukaz čis. **6137**

V Prahe dňa **10.kvĕtna 1947.**

Za ministra

Pán — **prokopexbtxoxo** **Jaroslav Prokop**
v **Dolný Kubín, Radlinského 196**
pošta

Partizánom bol Jaroslav Prokop až do oslobodenia svojho rodného mesta.

Ako zahynula francúzska partizánka?

Milan Kováčik, predseda ZO 2 SZPB v Brezne
Fotografie: Milan Pivovarčí

Súčasťou tohoročných osláv 78. výročia SNP v Brezne sa stalo podujatie, ktorého cieľom bolo vzdať posmrtnú poctu francúzskej partizánke Alžbete Blahovej, ktorá zahynula zrejme v decembri 1944 na okraji chotára mesta v masíve Nízkych Tatier.

Pietny akt sa uskutočnil 27. augusta 2022. V predpoludňajších hodinách do nového cintorína zavítala 12-členná návšteva rodinných príslušníkov Blahovcov z Francúzska a Slovenska, ktorých sprevádzal zástupca francúzskeho veľvyslanectva v Bratislave Didier Rogasik. Pri hrobe Alžbety Blahovej ich vítali členovia SZPB, zástupcovia vedenia mesta Brezno, Klubu vojenskej histórie a domácej verejnosti. Spoločne k hrobu položili kvety.

Mimoriadne dojímavé podujatie

Akt pokračoval na mestskom úrade. Po príhovoroch zástupcov mesta a rodiny Blahovcov predseda ObV SZPB Jaroslav Demian odovzdal vzácnym hosťom najvyššie ocenenie Zväzu im memoriám pre Alžbetu – Medailu generála M. R. Štefánika I. stupňa za jej prínos v boji proti fašizmu v SNP.

V poobedňajších hodinách časť účastníkov podnikla výstup k pamätníku nachádzajúcemu sa na konci doliny Zubrá, k miestu, kde sa predpokladá, že Alžbeta Blahová zahynula. Bolo to mimoriadne dojímavé. Niektorí zo starších rodinných príslušníkov tam prišli už pri prvom stretnutí v roku 1965.

Pekná dievčina

Členovia 2. základnej organizácie SZPB v Brezne sa v spolupráci s KVH ako príspevok na podporu tejto udalosti už dlhší čas usilovali zozbierať všetky možné informácie o partizánke. Najmä tie, ktoré by viedli k zostaveniu najpravdepodobnejšej verzie o tom, kde a za akých okolností zahynula pred 78 rokmi mladá, iba 18-ročná žena.

Keď človek vojde bránou do cintorína, nemôže minúť jej krásny hrob. Z epitafu na pa-

mätnej tabuli na prichádzajúcich pozerá pekná dievčina. Mnoho návštevníkov si však v duchu kladie otázku, kto je to? Ďalší si nevedia vysvetliť, prečo je tam napísané – francúzska partizánka, keď jej meno je úplne slovenské.

Matka Francúzka, otcím Slovák

Podľa najnovšie získaných informácií z francúzskeho veľvyslanectva a ďalších údajov je pravdepodobné, že pozostatky Alžbety Blahovej preniesli na cintorín do Brezna roku 1972. Hrob odhalili roku 1974 pri príležitosti 30. výročia SNP. V kronike Brezna sa o tom, žiaľ, zápis nenašiel.

Predseda ObV SZPB v Brezne Jaroslav Demian (vľavo) pri pietnom akte pred Alžbetiným hrobom.

Elisabeth (Alžbeta) Blahová pochádzala z Francúzska, jej matka Maria Antoinette bola Francúzka. Nevlastný otec, s ktorým si ju osvojili ako trojmesačnú, bol Eduard Blaho, Slovák z Ružomberka. Od roku 1940 krajinu galského kohúta okupovali Nemci, preto sa na jar 1943 celá rodina presťahovala na Slovensko. Tu ich však 28. augusta 1944 zastihlo vystúpenie Slovákov proti nemeckým okupantom.

Slávnostné prijatie Alžbetiných príbuzných na Mestskom úrade v Brezne.

Čo prezrádza kronika...

Mladá Alžbeta bola plná života a odvahy. Pridala sa k partizánskej brigáde Jánošík ako radistka. Čakali ich ťažké boje, nepriateľ bol lepšie vyzbrojený. Po potlačení SNP pokračovali partizáni v breznianskom okrese v diverznej činnosti. Ešte začiatkom decembra rozdáva-

ktorou sa končí dolina Zúbra, sa skrývali v starej salašnej kolibe ruskí partizáni, medzi ktorými boli údajne aj Francúzi. Niekedy v novembri – decembri 1944 urobili na nich Nemci prepad, pri ktorom mali traja partizáni zhorieť. Jedným z nich mala byť Francúzka Elisabeth Blahová. Dvomi civilmi, pravdepodobne Židov, našli mŕtvych obďaleč koliby, vlastne potom už len zhoreniska.

...potvrdil svedok

Ďalej sa v kronike uvádza: „Nemci po tomto prepade zajali desať mužov a jednu ženu, ktorých odviekli do Brezna a potom do Banskej Bystrice. Spomenutých dvoch mŕtvych – Dominika a Františka Divokovcov z Beňuš – pochovali na mieste na priamy príkaz Göndora. Nemci prinútili Gustáva Kána z Bravčovic, aby ich ku kolibe do Čučoriekovej zaviedol.“ Koniec citátu.

Udalosť popísanú v kronike nám potvrdil 90-ročný Ján Ličko z Beňuš. V tom čase mal dvanásť rokov. Vraj sa v dedine o tom veľa hovorilo, ale potichu.

Fotografia z roku 1965

Z doteraz známych fotografií si zaslúži pozornosť tá, ktorú nám poslal 43-ročný Mgr. Viktor Blaho z Ružomberka. V e-maile zaslanom 5. septembra 2018 píše: „Na fotografii zhotovenej po vojne (asi roku 1965)

je moja rodina pri Elisabethinom hrobe na mieste udalosti. Môj otec Viktor Blaho st. je na fotografii v strede ako 10-ročný chlapec. Vľavo je matka Alžbety.“ Ďalej spresňuje, že pozostatky mladej ženy neskôr preniesli na cintorín v Brezne.

Na fotografii z miesta udalosti vidno v pozadí zrejme poľovnícku chatu, ktorá v tom čase stála neďaleko od zhoreniska, kde v roku 1944 zahynula Alžbeta. Chata sa navyše ľudovo nazývala Alžbeta alebo chata Elisabeth. Na ňu neskôr padol strom, čím ju zničil. Už ju viac nik neopravil. Bolo to okolo roku 1972, keď pozostatky Alžbety Blahovej preniesli do Brezna.

Symbolický pomník

V roku 1994 pri oslavách 50. výročia SNP sa rozhodli členovia bývalého Poľovného združenia Bukovinka so sídlom v Beňuši, ktorí si tu prenajali revír Jasienok, oživiť pamiatku francúzskej partizánky. Na mieste zhorenej koliby jej postavili symbolický pamätník, ktorý tu stojí dodnes. Zdobí ho tabuľka odliata z kovu s textom: „Večná pamiatka padlej hrdinke Elisabeth Blahovej v SNP 1944.“

Tieto skutočnosti potvrdil bývalý predseda združenia Bukovinka Štefan Knapčok žijúci v Beňuši. Súčasne pripomenul, že v roku 1994 v týchto miestach už nestála ani poľovnícka chata Alžbeta.

Pri pôvodnom hrobe Alžbety Blahovej pri poľovníckej chate v Nízkych Tatrách v roku 1965. Vľavo Alžbetina matka, v strede Viktor Blaho ako 10-ročný.

Pri pomníku na konci doliny Zúbra.

Slovák národným hrdinom Južoslávie

(Dokončenie zo str. 1)

Roku 1938 inicioval vznik miestnej organizácie Zväzu komunistickéj mládeže Južoslávie. Jedným z úspechov jeho spoločenskej aktivity bolo založenie Okresného výboru Národného frontu v Starej Pazove. Schôdzu organizoval vo svojom

Janko Čmelík, kresba.

domu za účasti významných politických pracovníkov z kraja a Vojvodiny.

Výrazne sa pričinil o spravodlivé rozdelenie pôdy medzi tamojších roľníkov. Staropazovčania totiž nadobudli právo pásť dobytok na pôde, ktorá bola patentom ešte roku 1857 upravená ako Pozemkové spoločenstvo. Vznikom Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov po 1. svetovej vojne sa stala majetkom obce. O jej rozdelení medzi hrnčiarske domácnosti sa roky diskutovalo. Vznikol osobitný výbor, ktorý ju spravoval. Čmelíka doňho zvolili a veľmi aktívne tam pracoval.

Pôdu malým roľníkom

Po dlhých rozpravách na zasadnutí 15. februára 1939 schválili jeho návrh na riešenie. Kráľovská banská správa v Novom Sade potvrdila uznesenie zastupiteľstva o spôsobe rozdelenia pôdy a od 14. decembra 1939 si až 1394 oprávnených obyvateľov Starej Pazovy mohlo dať zapísať svoje časti pozemku do úradných kníh.

Po útoku fašistických vojsk z Nemecka, Talianska, Maďarska a Bulharska na Južosláviu v apríli 1941 sa Čmelík za-

radil medzi tých, čo so zbraňou v ruke bránili svoju vlasť. Proti presile nepriateľských jednotiek obrancovia nemali šancu, južoslávská armáda kapitulovala a medzi zajatcami sa ocitol aj on. Odvliekli ho do Nemcka, kde pracoval spolu s ostatnými Slovákami zo Starej Pazove na jednom poľnohospodárskom majetku.

Vo víre povstania

Nemci ich po niekoľkých mesiacoch prepustili. Po návrate domov sa ihneď zapojil do prípravy protifašistického povstania. Ako člena Krajského výboru KSJ pre Sriem ho oboznámili o chystanom úteku 32 komunistov zo žalára v Srianskej Mitrovici, ktorí sa úspešne odhodlali vykopať tunel pod väzenskými stenami. Museli prichystať ich prepravu na bezpečné miesto.

Čmelík nadviazal spojenie s Pokrajinským výborom KSJ, prešiel cez rieku Sávu do Srbska a navštívil Mačvanský partizánsky oddiel. Úlohy vykonával perfektne. Prechod skupiny bývalých väzňov na oslobodené územie sa realizoval bez ťažkostí v noci z 17. na 18. septembra. Väčšina sa spoľahlivo preplavila do Srbska, menšia časť z nich zostala v Srieme. Išlo najmä o politických pracovníkov, ktorí mali pôsobiť v zázemí. Ich životy boli ohrozené, a preto Krajský výbor KSJ navrhol, aby ich Čmelík zoskupil neďaleko Dunaja na tzv. Vojkinom salaše a tu z nich sformoval Podunajský partizánsky oddiel. Ten operoval počas celej národnooslobodzovacej vojny.

Na čele partizánov

Ján Čmelík zabezpečil v Starej Pazove ilegálny pobyt pre členov Krajského výboru KSJ pre Sriem, ktorí vydávali ilegálne noviny Naša borba (Naš boj). Zúčastnil sa na mnohých sabotážnych akciách, na ničení cestných, železničných a telefonických komunikácií či surovínovej základne nepriateľa.

Osobne viedol skupinu partizánov pri demontáži časti strategickú železničnej trate Záhreb – Belehrad. Obyvatelia Starej Pazovy a okolitých obcí ocenili aj dobre zorganizovanú akciu vypálenia slnečnicového

Učiteľia a žiaci Základnej školy národného hrdinu Janka Čmelíka v Starej Pazove pred jeho pomníkom.

skladu, ktorá nepriateľom spôsobila obrovskú škodu.

Žandári nastražili pascu

Ale ani fašisti nezaháľali, podnikli všetko pre to, aby odbojárov zneškodnili. Maďarskej policii v Novom Sade sa začiatkom októbra podarilo zatknúť člena Byra PK KSJ pre Vojvodinu Gordanu Ivačkovičovu, ktorá dôkladne poznala tajnú sieť odboja a osobne všetkých členov vedenia strany pre Vojvodinu. Pri výsluchu, sprevádzanom hrozným trýznením, prezradila, čo vedela.

O jej výpovedi sa dozvedela aj polícia v Nezávislom chorvátskom štáte, kam vtedy patrili Sriem. Osobne spolu s vyšetrovateľmi bola Ivačkovičová v Starej Pazove, ukázala im dom, v ktorom Čmelík býval, a vyzradila aj mená spolupracovníkov, s ktorými sa stýkal. Žandári mu nastražili pascu. V úkryte očakávali jeho návrat domov. Bolo to ráno 17. novembra. Vtedy zatkli až 22 Staropazovčanov.

Vyšetrovatelia Čmelíka nezlomili

Keď Jána Čmelíka odvádzali na policajnú stanicu, pokúsil sa o útek. Strážcovia po ňom strieľali, jedna guľka ho zasiahla do nohy. Zraneného ho vypátrali, opäť zatkli a poslali do nemocnice v Zemune. Ani tam mu nedali pokoj, úporné vyšetrovanie už po niekoľkých dňoch pokračovalo.

Krajský výbor KSJ mal záujem Čmelíka vyslobodiť, no polícia sa to dozvedela, a preto ho násilne, bez súhlasu riaditeľa nemocnice 19. februára 1942 odvliekli do vyšetrovacej väzby v Rume a o niekoľko dní do väzenia vo Vukovare. Tu sa ho vyšetrovatelia snažili primäť, aby prezradil všetko o svojej odbo-

jovej činnosti. Keďže z neho nič nedostali, zversky ho mučili. Vrtákom mu deraveli kosti, zdierali kožu z tela a rany zasýpali soľou, lámali prsty na nohách i rukách.

Ani na popraviske nič neolutoval

Konfrontovali ho s tými, čo nevydržali tortúru, v nádeji, že vynúti priznanie aj od neho. Podľa zápisnice uviedol iba to, že je komunistom a že nech s ním ro-

Slováci ho milovali, Srbi ctili

Janko Čmelík nepísal knihy, nerečnil v parlamente, nezanechal po sebe rukopisy, podľa ktorých by sme ho mohli hodnotiť. Bol to jednoduchý, spravodlivý a pravdu milujúci človek. Patril medzi tých, čo v najťažších podmienkach zápasu za slobodu stáli v prvých šíkoch.

Bol populárny nielen medzi dolnozemskými Slovákami,

Rodný dom Janka Čmelíka v Starej Pazove, kde je dnes jeho múzeum.

bia, čo chcú, on im nič viac nepovie. Chýr o jeho hrdinskom správaní prenikol medzi odbojárov a ostatných obyvateľov ako morálny príklad neochvejného revolucionára a vlastenca.

Čmelíka obžalovali z protištatnej činnosti, súdil ho Pohyblivý štatársky súd. Dokaličený a ubitý mlčky ležal na nosidlách a tak si 6. mája vypočul aj rozsudok: trest smrti zastrelením. Verdikt potvrdili úrady v Záhrebe. Bol si plne vedomý svojich činov, nič neolutoval. Na nosidlách ho 12. mája 1942 odniesli na popraviske v Srianskej Mitrovici. Ani tam sa neudržal na zmrzačených nohách. Spolu s ďalšími štrnástimi spolubojovníkmi ho pochovali na pravoslávnom cintoríne.

ale v úcte ho mali i Srbi a príslušníci iných južoslávskych národov. Odhodlane sa zasaďoval za spolunažívanie Slovákov a Srbov, za rovnoprávnosť všetkých tamojších národov a národností. Svoj pomerne krátky život venoval aj boju za sociálnu spravodlivosť.

Narodil sa ako syn slovenského národa vo Vojvodine, no zomrel ako veľký syn všetkých Južoslávov. Napriek ďalšiemu komplikovanému historickému vývoju iste nebola jeho osobná obeť zbytočná. Jeho meno nesie niekoľko ulíc v Srbsku a Vojvodine, ako aj základná škola v Starej Pazove. Po Jankovi Čmelíkovi pomenovali aj ulicu v bratislavskom Ružinove, kde má pamätnú tabuľu.

Slovenská čítareň v Starej Pazove v 20. rokoch minulého storočia.

Mladí maticári rekonštruovali Povstanie

Lukáš Perný, Peter Schvantner

Aj mladí maticári si už tradične pripomenuli SNP. V tomto roku v rámci 12. národného zrazu Mladej Matice 27. až 29. augusta, na ktorom sa zúčastnili aj predstavitelia Matice slovenskej Srbskej z Kovačice.

Ťažiskovou súčasťou boli podujatia v Ruskej Porube a Benkovciach, kde sme si divadelnou hrou z pera predsedu MS Mariána Gešpera *Kapitoly zo života Ludovíta Kukorelliho* pripomenuli Povstanie rekonštrukciou bojov, kladením vencov a modlitbou v gréckokatolíckom chráme.

Tri veľké momenty histórie

Lokalitu východného Slovenska sme vybrali na základe historickej súvislosti so vznikom partizánskej brigády Čapajev, ktorej náčelníkom štábu bol Kukorelli. Udalosti rekonštruovali maticí divadelní dobrovoľníci Marek Nemeč, Peter Vrlík, Štefan Topľanský, Martin Hajník, Valentína Palkechová, Peter Čeledinský, Adam Sada a ďalší, vrátane autorov tohto článku.

Národný zraz sa konal na počesť troch veľkých povstaní – po prvé povstania z rokov 1848 a 1849, po druhé boja slovenských legionárov v zahraničnom odboji 1915–1920 a samozrejme SNP z roku 1944. Pre mladých

ľudí je podstatné zdôrazňovať, že pre spoznávanie a najmä pochopenie dejín nie sú dôležité roky či konkrétne dátumy, ale príčiny a súvislosti dejinných udalostí. Všetky spomenuté povstania sa uskutočnili v rámci emancipačného boja Slovákov. Dejinné udalosti sa často opakujú, a preto je dôležité, aby sme sa na ne nepozerali povrchné, ale komplexne a v logických súvislostiach.

Vyvrcholenie národného sebavedomia

Gešperova divadelná hra s presahom do súčasnosti poukázala na genocídny plán Nemcov v kontexte vyhladenia slovanského obyvateľstva. Antifašizmus ako odpor proti imperiálnemu pangermanizmu bol hlavnou ideou SNP, no netreba zabúdať ani na jeho národno-emancipačný, demokratický a sociálny rozmer.

Aj podľa predsedu MS v rokoch 1945–1950 a 1968–1973 Ladislava Novomeského bolo Povstanie vyvrcholením slovenského národného sebauvedo-

Záber z predstavenia divadelnej hry o Ludovítovi Kukorellim v Benkovciach.

foto: Matica Slovenská.

menia. Neprisiel k nemu však iba samotný ozbrojený boj, ale i Vianočná dohoda, vznik ilegálnej Slovenskej národnej rady, jej Deklarácia aj povojnový Košický vládný program, ktorý jasne určil význam udalostí týchto vojnových udalostí našich národných dejín v ich demokratickom, národno-emancipačnom a sociálnom rozmere.

Najvýznamnejší národný čin

Novomeský v tejto súvislosti napísal: „Vianočná dohoda o SNR, SNP, trištvrtoročná partizánska vojna, potom obnovenie republiky, Košický vládný program a všet-

ky nemenované rozhodujúce články nášho dramatického politického a spoločenského vývoja nemali a nemajú iný zmysel než boj o nové Slovensko.“

Vďaka týmto aktom sa Slováci a Slovenky zaradili medzi pokrokové národy a morálnych víťazov, ktorí ukázali svetu, že sa s hrdosťou dokážu vzbúriť proti bezpráviu, aj keby išlo o vopred prehraný boj. Hoci SNP vojensky zlyhalo, išlo o veľké morálne a politické víťazstvo národa.

V nadväznosti na Novomeského píše ďalší predseda MS v rokoch 1973–1990 Vladimír Mináč, že práve celonárodným

Povstaním „uskutočnil slovenský národ svoj najväčší, najvýznamnejší historický čin“.

Mali si čo povedať

Pretože úlohou Matice Slovenskej je oživovať historické vedomie, tak aj toto kultúrno-osvetové podujatie malo populárnym spôsobom pripomenúť jednu z najvýznamnejších udalostí našich dejín a ďalšie významné momenty národnej emancipácie, ako bolo Východoslovenské roľnícke povstanie (príhovor predsedu MS pri pamätnej tabuli vo Vranove nad Topľou), či aktivity legionárov v kontexte boja za vznik ČSR (premietnutie filmu *Vizionári slovenskej slobody*).

Takéto osobné stretnutia vo väčšom alebo menšom množstve účastníkov sú kľúčové pre vývoj hnutia v MS a osobitne v Mladej Matici. Bolo to vidieť i v reakciách účastníkov zrazu, keďže mnohí sa spolu stretli po dlhšom čase a mali si čo povedať. Pevne veríme, že situácia z posledných dvoch rokov sa už opakovať nebude a že aj mladí ľudia znovu obnovia svoj návyk na podobné akcie.

Po divadelnom predstavení na futbalovom ihrisku v Ruskej Porube sa miestne deti chceli odfotografovať s hercami.

foto: Matica Slovenská

Cesta za Povstaním

Jozef Marunič, tajomník Obiv SZPB Nové Zámky

Náš Obiv pripravil pre členov základných organizácií 30. augusta oslavy 78. výročia SNP v podobe návštev pietnych

miest vo Zvolene a Španej Doline, ako aj pamätníka SNP v Banskej Bystrici.

Po položení vencia vo Zvolene k pamätníku SNP na námestí sa štyridsať členov ZO SZPB zo Stú-

rova, Nových Zámkov a Komárna presunulo do Banskej Bystrice, kde sa k nám pripojil partizán Vladimír Strmeň a tajomník ÚR Viliam Longauer. Ten nás pri pamätníku v Španej Doline oboznámil s históriou a zapojením osady do SNP.

Na svoje pôsobenie medzi partizánmi si zaspomínal Vlado Strmeň, ktorý pútavo porozprával o svojej činnosti. Jeho spomienky sa stretli s veľkým ohlasom. Po príjemne strávenom čase v osade sme sa presunuli do Banskej Bystrice. Ústredné múzeum SNP bolo poslednou zástavkou na našom putovaní. V autobuse ešte doznievali dojmy z navštívených miest a stretnutí.

Členovia SZPB z novozámockej oblasti pri pamätníku vo Zvolene.

foto: autor

Naše oslavy SNP

Emília Fronková, tajomníčka ZO SZPB v Liptovskej Kokave

Ani u nás sme na konci augusta nezabudli osláviť výročie SNP. V predvečer osláv naša členka v miestnom rozhlase priblížila občanom udalosti súvisiace s Povstaním. Zástupcovia ZO so starostom obce položili spomienkové vence pri pomníku padlých hrdinov pred obecným úradom a na partizánsky hrob na miestnom cintoríne.

Zúčastnili sme sa tiež na oslavách SNP na Podbansku, kde sme si pripomenuli aj pamiatku nášho rodáka, priameho účastníka odboja a organizátora početných osláv SNP na Podbansku, Daniela Vrbičana.

Na záver osláv sme položili na rázcestí Tichej a Kôprovej doliny spomienkovú kyticu všetkým padlým hrdinom v SNP. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí svojou účasťou podporili zachovanie odkazu SNP.

Časť členov ZO SZPB v Liptovskej Kokave.

foto: autorka

Oslavy pod Veľkou Javorinou

Petr Švanda, vojenský historik

V sobotu 3. septembra zorganizovali obec Lubina a Oblastný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (ObV SZPB) v Novom Meste nad Váhom krajské oslavy 78. výročia Slovenského národného povstania.

Začali sa v Moravskom Lieskovom pri pamätnej tabuli Juraja Adamoviča, veliteľa oddielu Rázus 2. čs. partizánskej brigády Josifa Vissarionoviča Stalina. K prítomným občanom a hosťom sa prihovorili starosta obce Róbert Palko a tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer.

Spomienka na Miloša Uhru

Súčasťou pietnej spomienky bolo odovzdanie pamätných lisov pri príležitosti 110. výročia narodenia miestneho rodáka Jána Martáka, vlasteneckého učiteľa

a antifašistu, ktorý zahynul v apríli 1945 na pochode smrti z nacistického koncentračného tábora Sachsenhausen.

Oslavy pokračovali v Lubine pri pamätnej tabuli na dome, v ktorom žil veliteľ partizánskeho oddielu Hurban kpt. in memoriam Miloš Uher. Účastníkov položeniu kvetov privítal starosta obce Martin Beňatinský.

Predseda parlamentu i partizán

Napokon vyvrcholili pri monumentálnom Pamätníku SNP na vrchu Roh (au-

tori arch. Ján Svetlík a akad. sochár Rudolf Uher), ktorý je miestom posledného odpočinku 45 padlých partizánov. Po pietnom akte kladení vencov a kytic vystúpili so slávnostnými príhovormi predseda Národnej rady Slovenskej republiky Boris Kollár a predseda ObV SZPB v Novom Meste nad Váhom pplk. v.v. Kamil Krištofik. Na oslavách sa ďalej zúčastnili predstavitelia okresných úradov z Trenčína a Nového Mesta nad Váhom, mestských a obecných samospráv, delegácie oblastných výborov ČSBS z Kyjova a Uherského Hradišťa a početní členovia SZPB.

Prítomný bol aj jeden z posledných žijúcich priamych účastníkov partizánskych bojov kpt. v.v. Vladimír Strmeň. Po skončení osláv sa v prírodnom amfiteátri uskutočnil kultúrny program, na záver ktorého zapálili Vátru priateľstva.

Pamätná tabuľa kpt. in memoriam Miloša Uhru v Lubine.

foto autor

Členovia ZO SZPB zo Starej Turej na oslavách výročia SNP.

foto: M. Krč

Poklonili sa obetiam

Zuzana Zigová, predseda ZO SZPB v Starej Turej

V Starej Turej sme si 68. výročie SNP pripomenuli 2. septembra. Naše mesto má pamätník v Nárčii, v bývalej osade mesta, ktorú fašisti vypálili z 8. na 9. marca 1945 preto, lebo ktorí tunajších občanov udal, že pomáhajú partizánom.

Občanom na tento útok niekto upozornil, tak sa narýchlo vysťahovali, no ranení deviat partizáni, ktorí v noci prišli hľadať pomoc o ničom nevedeli a ráno ich Nemci našli, priviazali reťazami v dvoch domoch, poliali benzínom a zaživa upálili. Vypálili i celú osadu, do ktorej sa život už viac nevrátil. Na miestach vypálených domov sú rozmiestnené kamenné stély s menami ich majiteľov. Pamätník v Nárčii bol odhalený v roku 1950. Občania Starej Turej sa boli pokloniť pamiatke padlým hrdinom i so svojim primátorom Leopoldom Barczsom a členmi našej ZO SZPB.

O tri dni neskôr sa delegácia našej základnej organizácie zúčastnila aj na krajských oslavách SNP na vrchu Roh pri Lubine.

Nová publikácia o odboji

Uvedenie knihy, sprava J. Petráš, viceprimátor Martina R. Kollár, grafik knihy P. Ďurík a predseda ZO SZPB v Sklabini I. Kovačka. foto: Michal Beňadik

Michal Beňadik a Igor Kovačka

Tematika protifašistického odboja bola ústrednou témou pri uvedení do života knihy spomienok vojnového veterána Ondreja Kučeru. Zriedkavú publikáciu pod názvom Tváre histórie – Sklabiňa, Martin a Turiec v spomienkach O. Kučeru vydalo Vydavateľstvo P+M Turany pre obec Sklabiňa. O vydanie sa zaslúžili predovšetkým ObV SZPB v Martine a ZO SZPB Sklabiňa spolu s OZ Hradečnica.

Grafickú úpravu knihy realizoval čestný občan Sklabine Peter Ďurík a korektorom a zostavovateľom knihy je Dr. Michal Beňadik. Publikácia približuje nielen osud O. Kučeru, ktorý prežil kopanie masových hrobov na Bukovinách nad Martinom, zajatecký tábor v Mühlbergu a bombardovanie Drážďan, ale aj celého radu osudov prevažne neznámych účastníkov povstania zo Sklabine a okolia, i Martina a Vrútok. Zároveň prináša aj spomienky ďalších pamätníkov a neobchádza ani osudy antifašistov, ktorí sa stali obeťami vykonštruovaných politických procesov v 50. rokoch.

Kniha je jedinečným svedectvom v tom čase šestnásťročného chlapca, ktorý sa po návrate zo zajatia a skončení vojny zapojil do mierového života so skúsenosťou vojnového veterána. Je možné si ju zaobstaráť na Obecnom úrade v Sklabini a k dispozícii je aj v sieti predajní kníhkupectva Martinus.

Pripomienka SNP v Demänovskej doline

Mária Holušová,
členka výboru ZO SZPB L. Mikuláš

Tak ako každý rok, aj tento sme oslavy SNP začali už v piatok 26. augusta položením vencov k pomníkom padlých v rôznych častiach mesta. Samotné oslavy sa konali na Námestí osloboditeľov, kde sme sa poklonili pri pamätníku vojakom Červenej armády i pri pomníčku 28 občanom mesta.

Pietny akt pokračoval na výšine Háj-Nicovô, na mieste najväčšieho cintorína československých vojakov z čias 2. svetovej vojny na Slovensku. Potom sa účastníci presunuli do časti obce Demänovská dolina, ktorá sa nazýva Ostredok. V nej sa nachádza pomník venovaný predvojnovému poslancovi Ná-

rodného zhromaždenia a komunistovi Janovi Švermovi, ktorý zahynul počas SNP ako jediný vysokopostavený československý politik z čias tzv. prvej republiky. Pri pomníku zaznela báseň a ozdobili ho kvety.

Na podujatí už tradične nechýbal primátor mesta a poslanec NR SR za Hlas – SD Ján Blcháč a jeho viceprimátor Rudolf Urbanovič. Rovnako tradične sa na nich napriek už podlomenému zdraviu zúčastnil aj stále žijúci priamy účastník SNP Ing. Pavel Chrapčiak, ktorého okrem iných sprevádzal aj jeho najstarší pravnuček, 13-ročný Matěj Křížek.

Oslavy sme zakončili zapálením vatry a úplne nakoniec sme sa najedli dobrého gulášu, ktorý navarili pracovníci obecného úradu Demänovská dolina.

Zľava generálporučík v.v. Marián Áč, účastník SNP Pavel Chrapčiak, primátor a poslanec NR SR (Hlas-SD) Ján Blcháč, riaditeľka OR HaZZ Eva Krajčiová a viceprimátor Rudolf Urbanovič.

foto: Ján Chrapčiak

• **Bačkov:** Anna Hričová 65 rokov.
 • **Banská Bystrica:** Eva Faráriková 70 a Marcela Vaculová 75 rokov.
 • **Bernolákovo:** Danka Heribánová 75 rokov.
 • **Bratislava:** Johana Velebná 80, Mária Rakovická 85, Lýdia Rukavicová 85, Vlasta Haplová 91, Ladislav Havran 88, Helena Havranová 91, Mária Kornokovičová 92, Edita Kostroňová 89, Anna Steinerová 84, Oľga Vaculová 90, Mária Čertíková 92 a Rudolf Kulišek 101 rokov.
 • **Čadca:** Dagmar Dvorská 90 rokov.

• **Čaňa:** Marta Múdra 70 a Nikola Kriváková 45 rokov.
 • **Cinobaňa:** Ján Korim 70 rokov.
 • **Dargov:** Michal Bajus 90 rokov.
 • **Dobšiná:** Ján Kalina 70 rokov.
 • **Galanta:** MUDr. Silvia Štalmachová 75 rokov.
 • **Gemerská Polhora:** Ján Bodnár 75, Ondrej Strelka 84, Viera Zatrochová 83, Alžbeta Jasenkova 82, Zuzana Šomšáková 81, Mária Ferenčíková 75, Jozefína Koltášová 80 a Štefan Šmelko 95 rokov.
 • **Heľpa:** Jolana Simanová 70, Marta Kubajdová 70 a Mária Skladaná 65 rokov.

• **Horná Mičiná:** Anna Klimentová 75 rokov.
 • **Hostie:** Viera Martinčová 60, Katarína Horváthová 60 a Ján Ďuriač 75 rokov.
 • **Hrušov:** Mária Drugdová 60 rokov.
 • **Humenné:** Mária Rišková 93 rokov.
 • **Košice:** Darina Semianová 65, Michal Iman 65, Ladislav Tomko 93 a Adela Oleničová 93 rokov.
 • **Liptovský Mikuláš:** Žofia Guráňová 85 a Ján Hladiš 87 rokov.
 • **Ľubela:** Zdeno Bubniak 70 rokov.
 • **Ľubietová:** Zdena Polonyová 60 rokov.
 • **Lučenec:** Alexander Gyulai 70 rokov.
 • **Málinec:** Michal Tokár 75 rokov.
 • **Martin:** Jozef Dančo 75 rokov.
 • **Myjava:** Jozef Bartoš 50, Alžbeta Marečková 84 a Zdenka Šimková 81 rokov.
 • **Nižný Žipov:** Ivan Eštok 55, Mgr. Janka Kostúrová 55 a Ing. Erika Matysová 55 rokov.
 • **Novosad:** Imrich Moňák 75 rokov.
 • **Očová:** Viera Micháliková 70 rokov.
 • **Ostrý Grúň:** Mária Vincová 60 rokov.
 • **Poniky:** Mária Králiková 79, Vlastimil Moc 69, Mária Špičková 63, Dušan Trnka 56, Aurélia Madošová 54, Anna Piarová 70 a Ján Diško 79 rokov.

• **Prievidza:** Jozef Cibulka 83 rokov.
 • **Radvaň nad Laborcom:** Ján Šnajder 60 rokov.
 • **Rajec:** Peter Slota 30 rokov.
 • **Revúca:** Ján Poliak 70, Alena Hlačinová 65, Božena Mikušová 60 a Lucia Bujňáková 40 rokov.
 • **Rimavská Sobota:** Aurélia Terreková 90 a Ing. Štefan Koco 65 rokov.
 • **Rožňava:** Ing. Vojtech Munka 65 rokov.
 • **Selce:** Mária Pažitková 70 rokov.
 • **Senec:** Zuzana Bacigálová 92, Viera Ferencová 76, Vojtech Lako 79, Mgr. Anna Mokrášová 77 rokov.
 • **Sereď:** Antónia Skubeňová 75 rokov.
 • **Štrba:** Mária Jonasová 75 rokov.
 • **Sučany:** Martina Lukáčová 55 rokov.

• **Svidník:** Pavel Gal 72 rokov.
 • **Topoľčany:** Jozef Hippík 81 a Jana Harmadyová 81 rokov.
 • **Trebišov:** Michal Bodnár 75 rokov.
 • **Uderiná:** Zora Fiľová 83 rokov.
 • **Veľké Kapušany:** Erika Varjašiová 60 rokov.
 • **Veľké Teriakovce:** Štefan Špitál 71 rokov.
 • **Veľký Krtíš:** Mária Sláviková 81 rokov.
 • **Vyšná Olšava:** Ján Zajaroš 40 rokov.
 • **Ždaňa:** Milan Horňák 75 rokov.
 • **Žiar nad Hronom:** Valéria Lehoczká 70, Eva Benediková 80, Štefánia Zámorová 81 a Alojzia Hudecová 82 rokov.
 • **Zvolen:** Július Mihál 99 rokov.
 • **Zvolenská Slatina:** Margita Hroncová 84, Miroslav Sokáč 77 a Elena Salková 75 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

„Pripájame sa k celému svetu, aby sme vyjadrili hlbokú sústrasť rodine, Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska, členom Spoločenstva národov a ich ľudu nad stratou dlhoročnej, obľúbenej a aj nám sympatickej panovníčky Alžbety II.“ Týmto slovami sa začína zápis do kondolenčnej knihy, pod ktorý sa 14. septembra v rezidencii britského veľvyslanca, v prítomnosti Andrewa J. Wellsa zástupcu veľvyslanca, v susedstve Slavína podpísali zástupcovia SZPB, jeho predseda Pavol Sečkář, tajomník ÚR Viliam Longauer a predseda ObIV v Bratislave Martin Krno. Ďalej vyzdvihli príkladné postoje mladej korunnej princeznej, keď už na začiatku 2. svetovej vojny v rozhlasovom prejave smelo povzbudzovala svojich rovesníkov i tých skôr narodených, aby si verili a nedali sa zstrašiť nacistickými agresormi. Neskôr sa ako hrdá dcéra kráľa Juraja II. neskrývala, ale si obliekla uniformu Ženských pomocných pozemných zborov a posilňovala sebavedomie britských i ostatných spojeneckých vojakov. (re)

Predseda SZPB Pavol Sečkář sa v rezidencii veľvyslanca Spojeného kráľovstva podpisuje do kondolenčnej knihy za prítomnosti tajomníka ÚR SZPB Viliama Longauera a predsedu ObIV v Bratislave Martina Krnu. foto: Monika Holečková

Pri príležitosti 100. výročia narodenia brig. gen. v.v. Dr. Ing. Milana Píku sa pri jeho hrobe v urnovom háji bratislavského krematória uskutočnil 10. augusta pietny akt. Veniec k hrobe položil pridelenec obrany Veľvyslanectva Českej republiky v Bratislave genmjr. Libor Jílek. Na pietnej spomienke sa zúčastnil aj dlhoročný priateľ M. Píku pplk. v.v. Petr Švanda. Text a foto: Miroslav Černošius

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Belá-Dulice:** so 79-ročnou Emíliou Rusnákovou.
 ■ **Donovaly:** s 83-ročným gen. v.v. PaedDr. Ivanom Čiernym a 86-ročným Ing. Ľubomírom Mistríkom.
 ■ **Lipovec:** s 85-ročnou Adrienou Ferenčíkovou a 79-ročným Štefanom Bajnokom.
 ■ **Medzilaborce:** so 70-roč-

nou Vierou Vojtkovou a 79-ročným Ivanom Popelákom.
 ■ **Zvolen:** s 83-ročným Mgr. Dušanom Lizoňom.
 ■ **Hrachovo:** so 79-ročnou Júliou Lehocovou a 76-ročným Zoltánom Krajčim.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Ján Dzurej sa dožil jubilea

Ján NOVOTNÝ, predseda ZO SZPB Smižany a podpredseda ObIV Spišský N/Ves

V dobrom zdraví sa Ján Dzurej zo Smižian dožil 80. narodenín. Obec je najväčšou na Slovensku a rodákom z nej je okrem iných brig. generál in memoriam Ján Nálepka. Jubilant svoj život naplnil plodnou prácou. Po absolvovaní Strednej ekonomickej školy v Poprade nastúpil vo Vyškove na voj. základnú službu. Počas života dosiahol hodnosť kapitán v zálohe. Nakoľko v tom čase nebolo voľné miesto vo vojenskom útve v blízkosti bydliska nastúpil do Výrobného družstva ZDRUŽENIA v Spišskej Novej Vsi. Tam prešiel takmer všetkými úsekmi od účtovníka až po predsedu VD so 400 pracovníkmi. V čase keď bol predseda našlo vo VD zamestnanie aj 62 zdravotne znevýhodnených v kategóriách ZPS a ZTP. V rokoch 1976–1985 bol uvoľnený na plnenie funkcie predsedu MNV. S tým obdobím sa spája nemalý rozvoj obce. Bola vybudovaná kanalizácia, zaviedol sa plyn, dobudoval sa verejný vodovod. V extraviláne obce sa výraznejšie regulovali miestne toky. Obec sa svojpomocne zapojila aj do akcie Z.

Ján Dzurej je členom ZO SZPB v Smižanoch už od roku 1978. Po odchode do dôchodku ho v roku 2003 zvolili za tajomníka Oblastnej organizácie SZPB v Spišskej Novej Vsi. Dve volebné obdobia bola j členom Ústrednej rady SZPB. V roku 2007 sa zhostil projektovania a svojpomocnej výstavby pomníka padlým v 1. a 2. svetovej vojne. Šestnásť obyvateľov obce pripomína dôstojný pomník so 16 kovovými holubicami. Krédom oslávenca je oživovať pamäť národného štúrovského, štefánikovského a nálepkovského odkazu. História ako učiteľka musí byť prísnu no zároveň spravodlivou matkou a ľudia ju musia rešpektovať a s bázňou sa z nej učiť. Slováci musia byť právom hrdý na vystúpenie našich predkov a ich nezlomné vystúpenie proti jarmu útlaku a neslobody. Práve v dnešnej dobe je tento odkaz ešte aktuálnejší než tesne po vojne, keď boli takmer všetci priami aktéri národného odboja za oslobodenie medzi nami.

Aktívne sa podieľal na príprave oslavy 110. výročia narodenia brig. gen. i. m. Jána Nálepku. Hrdina sa narodil 20. 9. 1912 v Smižanoch. Do ďalšej aktívnej práce mu členovia Oblastnej organizácie SZPB pevné zdravie v kruhu rodiny a aj druhej odbojárskej rodiny.

Gratulujeme

Predsedníčke SZPB Poniky, Márii Magrovej, ktorá sa dožíva 63 rokov chcú členovia organizácie poblahoželať, popriať jej a poďakovať za výbornú organizačnú činnosť, ktorú pre nás vykonáva, veľa síl a zdravia do ďalšieho vedenia, s ktorým naďalej rátame.

Ďakujeme

Členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Poniky.

Bojové priateľstvo pretrváva

Pamätník francúzskych partizánov na Zvonici pri Strečne, v ktorom odpočíva svoj večný sen 24 francúzskych bojovníkov na čele s kpt. De Laniere, vzdáva hold všetkým Francúzom, ktorí prišli na pomoc Slovákom v boji proti fašizmu. Už tradične sa aj tu uskutočnili oslavy SNP.

Na pietnom akte nechýbala delegácia francúzskeho veľvyslanectva na Slovensku, vojenský pridelenec Francúzska a ČR, zástupcovia MO SR, pred-

sedníčka ŽSK Erika Jurinová, predstavitelia samospráv i delegácia SZPB na čele s podpredsedom ÚR Jurajom Drotárom.

Veľvyslanec Francúzskej republiky na Slovensku Pascal Le Deunff vyzdvihol pomoc a podporu obyvateľov Slovenska francúzskym bojovníkom v SNP. Erika Jurinová zasa označila SNP za základ demokratickej spoločnosti na Slovensku a potrebu zachovať pamäť na udalosti a povstaleckých bojovníkov. Juraj Drotár pripomenul, že na pomoc Povstaniu prišlo vyše 400 francúzskych vojakov a občanov zo zajateckých a pracov-

Pamätník francúzskych partizánov pripomína mnohonárodný rozmer SNP.

foto: ŽSK

ných táborov a v dôležitom boji v Strečnianskej úžine prekazili Nemcom rýchle obsadenie severozápadného Slovenska.

Starosta Strečna Dušan Štardáni v záverečnom príhovore poďakoval francúzskemu veľvyslanectvu za pomoc pri re-

konštrukcii pamätníka a vyjadril presvedčenie, že pamiatka povstaleckých bojovníkov bude zachovaná.

Chránime odkaz SNP

Pohľad na účastníkov osláv 78. výročia SNP v Makove pri pamätníku partizánskej brigády veliteľa Janka Ušiaka.

foto: ŽSK

V Makove oslávili Povstanie obyvateľa okolitých obcí a miest Valašská a Kysúc pietnym aktom a položením vencov k pamätníku partizánov 1. čs. partizánskej brigády Jana Žižku, veliteľom ktorej bol nadporučík Ján Ušiak.

Nechýbala na nich predsedníčka ŽSK Erika Jurinová, primátori starostovia a občania kysuckých a valašských miest a obcí a antifašistické združenia Valašská a Ostravy. Delegáciu SZPB a kysuckých organizácií SZPB viedol podpredseda ÚR SZPB a predseda OblV Juraj Drotár.

Erika Jurinová vyzdvihla obetavosť a hrdinstvo obyvateľov prihraničných obcí pri pomoci vojakom a partizánom, ktorá bola základom aj súčasnej spolupráce na oboch stranách hranice. Predseda ČSBS vo Vsetíne Miroslav Mikulčák poďakoval organizátorom za dlhoročnú spoluprácu a vzájomnú pomoc pri za-

chovávaní pamäti boja za národnú slobodu. Juraj Drotár vyzval, aby mier a mierové spolunažívanie nevypadli z nášho slovníka a z konania politikov. A aby sa všetci rozumní ľudia postavili proti oživovaniu fašizmu.

Starosta Makova Martin Pavlík sa poďakoval za hojnú účasť na podujatí, ktoré obec a tamojšia ZO SZPB pod vedením Jána Kubinca zorganizovali s podporou ŽSK, OÚ v Čadci a OblV SZPB. Ani na tejto oslave nechýbali vojenské pocty 5. pluku špeciálneho určenia a ruskými a kysuckými pesničkami ju spestril ženský spevácky súbor Makovianka.

V Kuneráde, ako aj na iných miestach vzdala hold hrdinom Povstania aj predsedníčka ŽSK Erika Jurinová (tretia zľava).

foto: OcÚ Kunerád

Na hrdinov nezabúdame

V Kuneráde pri pamätníku SNP pod zámkom sa 27. augusta uskutočnili regionálne oslavy SNP v Rajeckej doline. Na pietnom akte sa zúčastnila predsedníčka žilinského samosprávneho kraja (ŽSK) Erika Jurinová, primátori a starostovia z rajeckých miest a obcí, spolupracujúce združenia a delegácia ČSBS Ostrava a občania okolitých miest a obcí.

Predseda OblV SZPB a podpredseda ÚR SZPB Juraj Drotár vyzdvihol hrdinstvo povstaleckých vojakov zo žilinskej posádky a ich veliteľov npor. Beniačku a npor. Filipa, ktorých mjr. Dobrovodský 29. augusta 1944 poslal na obranu Rajeckej doliny. V bo-

joch sa rovnako zaskveli partizáni Žingorovej 2. čs. partizánskej brigády M.R. Štefánika, ktorí aj za pomoci civilov z Rajeckej doliny od 3. do 26. septembra vzdorovali nemeckej presile, chránili obyvateľov a nedovolili Nemcom postúpiť cez Rajec do Hornej Nitry. Vyzval školy, aby pravdivo vysvetľovali udalosti boja za národnú slobodu, aby pre svojich žiakov a študentov našli čas na návštevu pamätných miest, lebo oni sú pravdivými svedkami týchto udalostí.

Organizátorom týchto osláv bolo občianske združenie AKURAD pod vedením predsedníčky Petry Dubeňovej. Vojenské pocty vzdali vojaci 5. pl. ŠU Žilina.

Spomienka na vypálenú osadu

Regionálne spomienkové stretnutie na SNP v bytčianskom okrese sa uskutočnilo na Magáloch, osade, ktorú nemeckí vojaci a slovenskí gardisti za pomoc partizánom 12. decembra 1944 vypálili. Pri tom bol zastrelený 34-ročný obyvateľ Ján Šušolík.

Na regionálnom spomienkovom stretnutí sa zúčastnilo množstvo

občanov, medzi nimi podpredseda NR SR Juraj Blanár (Smer-SD), primátor Bytče Miroslav Minářík, starostovia a občania bytčianskych obcí a prihraničných moravských obcí. Nechýbali ani rodiny po bývalých osadníkoch, ktorí vrátili život osade a delegácie politických strán a hnutí. Delegáciu SZPB viedol podpredseda ÚR SZPB Juraj Drotár, vo svojom vystúpení vyzdvihol neobojnosť osadníkov, pomoc a obetavosť partizánom a utečencom.

Spomienku na rodákov z Magál, svojich príbuzných, v kultúrnom vystúpení pesničkami v nárečí vyjadrili žiaci ZŠ Petrovice. Vojenské pocty vzdali vojaci 5. pluku špeciálneho určenia zo Žiliny.

Organizátorom podujatia bol primátor mesta Bytča a obecný úrad Petrovice pod vedením starostu Antona Plánavského.

Oblasťná organizácia SZPB Trebišov si 78. výročia SNP pripomenula i výletom do Vysokých Tatier. Na Štrbskom plese položením venca vyjadrili jeho účastníci vďaka padlým hrdinom SNP v oblasti Vysokých Tatier, ako aj dvom partizánom, kapitánom in memoriam, Jánovi Rašovi a Štefanovi Morávkovi, ktorých pochovali pri tomto pamätníku.

Text a foto: Alexander Gergely, SZPB Trebišov

Podpredseda ÚR SZPB a predseda OblV SZPB Juraj Drotár pri príhovore na Magáloch.

foto: MsÚ Bytča

Galéria odboja

Zvládnuť tohtoročné leto, ktoré patrilo k štyrom najhorúcejším za posledných 150 rokov, bolo nesmierne náročné aj pre zdravých ľudí. Preto neprekvapuje, že sme sa v tom čase rozlúčili s viacerými priateľmi, najmä ak boli už dlhšie chorí. Medzi nich patrí aj odbojár, akademický sochár **Michal Czupil**. Zomrel ako 91-ročný 25. júla 2022.

Rodák z Vranova nad Topľou (*2. november 1930) vyštudoval Vysokú školu výtvarných umení v rokoch 1958 až 1964 v ateliéri reliéfného sochárstva prof. Rudolfa Pribiša, čo v mnohom určilo charakter jeho tvorby. Ako je to pre umelcov typické, prirodzene prezentoval svoje vnímanie sveta a hodnotové postoje. Venoval sa monumentálnej a komornej tvorbe, preto vytvoril aj drobné plastiky a medaily k rozličným príležitostiam. Asi najznámejším Czupilovým dielom je socha odhalená v Lubochni pri príležitosti 50. výročia slovenského zjazdu ľavicovej časti sociálnodemokratickej strany konaného v týchto kúpeľoch v polovici januára 1921. Toto stretnutie výrazne prispelo k založeniu KSC.

Pri tvorbe zohľadnil miesto inštalácie sochy a vedome sa vyhol ťažkým hmotám. Naopak, začiatky komunistického hnutia u nás stvárnil v zdanlivo jednoduchej, o to však dynamickejšej kompozícii muža so zdvihnutými rukami, ktorý symbolicky drží pochodeň.

Na druhej strane jeho monumentálne súsošie *Pamätník bojovníkom proti fašizmu a za slobodu našich národov* z roku 1974 umiestnené na Námestí osloboditeľov vo Vranove nad Topľou charakterizujú štýlisticky čisté postavy v nadživotnej veľkosti s esteticky vyjadrenou hmotou zvýrazňujúcou úctu a význam protifašistického odboja a zápasu za slobodu. Uprostred sa týči postava sovietskeho partizána vo vojenskom kabáte s baranicou na hlave, so zovretou ľavou päsťou a zbraňou v pravej ruke. Pri ňom stojí slovenský partizán v dlhom kabáte bez pokrývky hlavy so

samopalom prehodeným cez plece. Po jeho ľavici je žena v jednoduchých šatách s bolesťou v tvári, hlavou sklonenou na vojakovom ramene a vlasmi zviazanými do drdola. Podľa autora má symbolizovať zázemie, ktoré umožnilo partizánsky boj aj obete, ktoré si vyžiadala. Mimochodom, neďávno sa aj táto národná kultúrna pamiatka stala terčom vandalov.

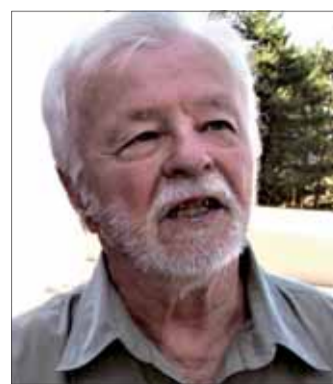
Ako člen SZPB sa Michal Czupil zaslúžil aj o umiestnenie pamätnej tabule na dome v jeho rodnom meste, kde sa stretávali príslušníci partizánskej skupiny pôsobiacej v neďalekých horách.

Majster patril medzi zakladateľov a dlhoročných členov vedenia Spoločnosti Prometheus – združenia svetských humanistov, ktorá je predstaviteľkou agnostikov, ateistov, humanistov, sekularistov či skeptikov na Slovensku. Nie náhodou je aj autorom jej prvého loga. Slová, ktorými zdôvodňuje jeho výtvarnú podobu, sú krásnou ukážkou dokumentujúcou umelcov filozofický, estetický a kreatívny prístup k tvorbe:

„Ide o znak komponovaný do kruhu, po obvode ktorého je v jeho dolnej časti umiestnený text – kruhopis Prometheus. Priestor kruhu sa delí horizontálne, nie priamočiarno, ale v tvare plameňovitého prelínania, pričom horná časť predstavuje vesmír. Ten sa farebne vníma tmavomodro a v jeho priestore som zakomponoval súhvezdie Malého voza s Polárkou. Dolnú časť vyplňa prometheovský oheň, farebne červený, opticky v súčinnosti s kruhopisom vnímaný ako pochodeň. Tieto symbolické prvky sa podriaďujú kompozičnému zámeru – symbolu túžby človeka po poznaní.“

Autorove príležitostné drobné kresby osviežovali viaceré čísla *Spravodajcu spoločnosti Prometheus*. Pri príležitosti 20. výročia jej založenia sme ho ocenili pamätnou medailou *Za vernosť humanizmu*. Hádám ani netreba zdôrazňovať, že bol jej nezištným autorom.

Roman Hradecký, predseda Spoločnosti Prometheus

Michal Czupil, fotoportrét Jozefa Horvátha

Prvé logo Spoločnosti Prometheus

Pamätník bojovníkom proti fašizmu a za slobodu našich národov vo Vranove nad Topľou, detail.

Pomník k 50. výročiu zjazdu ľavicovej časti sociálnej demokracie v Lubochni, detail 1971.

Bronzová plastika Zelená životu, Vranov nad Topľou, detail.

Socha pred Kollárovým domom v Lubochni, kde sa roku 1921 konal zjazd marxistickej ľavice Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

pomôcky: PRINT, ILAK, VEIL, CLAVE, ORDENO	dojenie, po španielsky	striebro, po anglicky	pigmentová škvrna na pokožke	opytovacie zámeno	letecké opravovne (skr.)	patriace Oline	autor výroku: SENECA	miešanec belocha a čemocha	sídlo v Laose	obruba	skratka štátu Utah	2. časť tajničky	výkvet
ospanlivo							má rád						
povedal							odletel						
							sinavá						
3. časť tajničky						učenie proroka Mohameda nechá					501 rímskymi číslicami		
											človek žijúci osamote		
ženské meno				peň						časť tenisového zápasu			
				kto má na starosti psa						krátká ženská vesta			
chem. zn. neónu			tlačíť, po anglicky						priestor, kde sa ťaží uhlie				
			okatá žena						skratka limity				
pokrytá rosou								kameňolom				majetok nevesty	kypril pluhom
								závoj, po anglicky					
	poplatok za tovar prevážaný cez hranice	fažné zvieratá					patriace Vilovi						
		lepidlo					základná číslovka						
oddeliť, po anglicky							mužské meno						
							staršia ŠPZ Ostravy						
1. časť tajničky												časti dní	
postupne strácal listie													dravý vták

Správne vylúštenie tajničky z č. 17 znie: **Ak chceš byť milovaný, miluj.** Knihu posielame **Zuzane Ondkaninovej z Vyšnej Vole.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: **Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.**

Noviny vychádzajú s finančnou podporou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

BOJOVNÍK
Dvojtyždenník antifasistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor Braňo Ondruš, redaktori: Sofia Prétorová, Martin Krno, Boris Macko, web a FB: Ján Rohár a Branislav Balogh • Internet: www.szpb.sk a www.bojovník.eu, e-mail: redakcia@bojovník.eu • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografie sa nevracajú • Vychádza dvojtyždenné, cena jedného čísla 0,70 € (0,44 € pre predplatiteľov) • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky (aj do zahraničia) vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, 820 14 Bratislava 214, e-mail: predplatne@slposta.sk • Tlač: DOLIS GOEN, s.r.o., Sklenárska 6, 811 02 Bratislava • Ročník XLVI (LXVII) • Podávanie novinových zásielok povolené riaditeľom pôst pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštou Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • ISSN 2585-9625 (online) • Evidenčné číslo: EV 204/08. Titul neprešiel jazykovou korektúrou.

ZRNKÁ HUMORU

Sedia majitelia Penty a J&T na brehu Štrbského plesa a chytajú ryby. Jeden z nich chytí zlatú rybku, pozerá na ňu chvíľku a hovorí: „No čo ty chudera, čo by si chcela?“

* * *

„Koľko máte detí?“ spýtal sa úradník mladej ženy.

„Sedem“

„A koľko majú rokov?“

„Dvanásť, jedenásť, desať, deväť, osem, sedem a šesť. Potom sme si kúpili televízor.“

* * *

Príde ujo k lekárovi a hovorí: „Všetko ma bolí.“

Doktor zareaguje: „Chod' sa pozrieť na cintorín, aby si vedel, do čoho ideš.“

* * *

Spýtal som sa dcéry, či by mi podala noviny. Odvetila mi, že noviny sú stará škola. Vraj ľudia dnes používajú tablety, a preto mi podala iPad. Mucha nemala šancu.

* * *

MHD je ako smrť. Nikdy nevieš, kedy príde...

„Mami, neľakaj sa, ale som v nemocnici.“

„Synu, prosím ťa. Si tam chirurg už osem rokov. Môžeme začať naše telefonáty inak?“

* * *

Ubiedený chlap stojí s igelitkou pred obchodom s potravinami, keď ide okolo veľmi pôvabná slečna v minisukienke. Pozerá na ňu a v myslí sa mu naháňajú sexi myšlienky. Sám pre seba si hovorí: „Moje biologické ja mi hovorí: Chod' za ňou a pomiluj ju! Moje občianske ja mi však hovorí: Kúp jogurty, deti čakajú!“

* * *

Po milovaní sa muž pýta milenkou: „Počuj, ty máš astmu?“

„Áno, bolo mi to trápne ti povedať.“

„Ach, to mi padol kameň zo srdca,“ hovorí muž. „Už som si myslel, že si ma vypískala.“

* * *

„Jano, kedy mi vrátiš tých požičaných 1000 korún?“

„Dohodli sme sa, že ti budem dlžný, a nie, že ti ich vrátim!“